

ምዕራፍ 11:-

መጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊ

በዕብራይስጡ ብሉይ ኪዳን መጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊና መጽሐፈ ነገሥት ካልዕ በአንድነት (መጽሐፈ ነገሥት) ተብለው ይጠራሉ።

ጸሐፊው፡- ነቢዩ ኤርምያስ ነው። በ2ነገ 24-25 ያለው ሀሳብ በኤር 39-42፤ 52 ስለሚገኝ የኤርምያስን ጸሐፊነት ያጠናክረዋል። የጸፈውም የታሪክ መጻሕፍትን በማገናዘብ ነው (11:41፤ 14:19፤29)። ከኤርምያስ ሌላ የእስራኤልን ታሪክ የሚያውቁ ዕዝራ ወይም ሕዝቅኤል ድርሻ ይኖራቸው ይሆናል። 1ኛ ነገሥትን የጸፈው 2ኛ ነገሥትንም እንደጻፈ ይታሰባል።

ጊዜው፡- 550 ዓ.ዓ.። ታሪኩ የ400 ዓመታት (970-586 ዓ.ዓ) ያህል ጊዜ ይሸፍናል።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በአብዛኛው ከነገሥታት ጋር በተያያዘ የሰሜኑንና የደቡቡን እስራኤል ታሪክ ስለሚናገር ነገሥት ተብሏል።

ዋና ሰዎች፡- ሰሎሞን፤ ኤልያስ፤ አክዓብ፤ ኤልዛቤል

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ፡- ንጉሥ 250 ጊዜ፤ ነቢይ 43 ጊዜ

ዋና ሀሳብ፡- የነገሥታት ታሪክ መጽሐፍ ነው። ንጉሥ ዳዊት ከሞተበትና ልጁ ሰሎሞን ከነገሠበት ጊዜ አንስቶ ይሁዳ ተብሎ የሚታወቀው ደቡብ የእስራኤል ክፍል በባቤሎን እስከተማረከበት ያለውን የክፍታና የዝቅታ ዓመታትን ታሪክ ይሟላል። የአዝኪህ መንታ መንግሥታት አብዛኞቹ ነገሥታት እግዚአብሔርን ባለመታዘዛቸው ሁለቱም ለምርኮ አልፈው ተሰጥተዋል።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች፡-

♦ በውኑ እግዚአብሔር ከሰው ጋር በምድር ላይ ይኖራልን? እነሆ፤ ሰማይ ከሰማያትም በላይ ያለው ሰማይ ይይዝህ ዘንድ አይችልም፤ ይልቁንስ እኔ የሠራሁት ቤት እንዴት ያንስ፤ (8:27)።

♦ «እናንተም የአምላካችሁን ስም ጥሩ፤ እኔም የእግዚአብሔርን ስም እጠራለሁ፤ ሰምቶም በእሳት የሚመልስ አምላክ እርሱ አምላክ ይሁን። 18:24)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉን እንደሚከተለው በ 3 መክፈል ይቻላል።

1. የንጉሥ ሰሎሞን ሕይወትና አገዛዝ፡- (1-11)

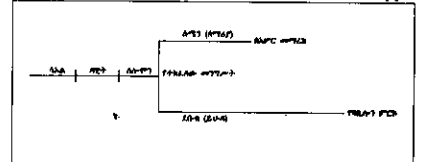
2. የጸናው መንግሥት መክፈል፡- (12-16)

3. ኤልያስና አክዓብ (17-22)

1. የንጉሥ ሰሎሞን ሕይወትና አገዛዝ፡- ይህ ዘመን የእስራኤል የከፍታ ዘመን ነበር። አንድ የጸና የእስራኤል መንግሥት የነበረበት፤ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ በኢየሩሳሌም የታነጸበት፤ ሰሎሞንም ቤተ መንግሥት የሠራበት ዘመን ነበር። ሰሎሞን ላለው ኃላፊነት የእግዚአብሔርን ጥበብ በመለመኑ በጥያቄው እግዚአብሔር ደስ ተሰኝቶ ጥበብን፤ ማስተዋልን እንዲሁም ያልጠየቀውን «ክብር» ሁሉ ሰጥቶት ነበር። እግዚአብሔር በሰጠው ጥበብ የሰሎሞን ዝና በዓለም ሁሉ ስለወጣ የሳባ ንግሥተ ልትንበኘው ሄዳ ነበር (10:1-13)። ይሁን እንጂ ሰሎሞን በኋለኛው የእድሜ ዘመኑ ሚስቶችን አባዛ ልቡንም ወደ ጣዖት አምላክ ሳብበት (11:1-6)። «የእስራኤል ንጉሥ ሰሎሞን ...በአምላኩም ዘንድ የተወደደ ነበር፤ ...እርሱንም እንኳ እንግዶች ሴቶች አሳቱት» (ነህ 13:26)። ከዚህ የተነሳ በፍጹም ልቡ እግዚአብሔርን አልተከተለም፤ ልቡ ተከፈለበት። የተከፈለ ልብ ወደ ተከፈለ መንግሥት አመራ።

2. የጸናው መንግሥት መክፈል፡- ከሰሎሞን ቀጥሎ የነገሠው ሮብዓም ነበር። ሕዝቡ ግብር እንዲቀንሰላቸው ሲጠይቁት በመዛቱ አሥሩ የእስራኤል ነገድ ዐምጸ ከእጁ ወጣ። ይህም ሰሜን እስራኤል (ሰማርያ) ተብሏል። የይሁዳንና የብንያም ነገዶች የያዘው ደቡብ ክፍል ደግሞ «ይሁዳ» በመባል ይታወቃል። የሰሜኑ ክፍል (እስራኤል) 20፤ የደቡብ ክፍል (ይሁዳ) ደግሞ 20 ነገሥታት ነበሯቸው (ሠንጠረዥ 17)። የሰሜኑ ክፍል በአሦራውያን

የእስራኤል መንግሥት ከመክፈሉ በፊትና በኋላ

ከተማረክ በኋላ ይሁዳ ለ140 ዓመታት ሳይማረክ ቆይቶ በመጨረሻ በባቢሎን እጅ ወድቋል። የሰሜኑ ክፍል ንጉሥ የነበረው ኢዮርብዓም በቤቴልና በዳን የአምልኮ ቦታዎችን በማዘጋጀት እስራኤልን ወደ ኃጢአት የመራ ንጉሥ ነበር። እግዚአብሔር ነቢያትን በመላክ ቢያስጠነቅቀውም ለመስማት አልወደደም።

3. ኤልያስና አክዓብ፡- በመጽሐፉ የመጨረሻ 6 ምዕራፎች የአመጸኛውን የይሁዳ ንጉሥ የአክዓብን መንገድና የእስራኤልን ኃጢአት የተቃወመውን የነቢዩ ኤልያስን አገልግሎት እንመለከታለን። ኤልያስ እስራኤል በኣልን በመከተል በታላቅ መንፈሳዊ ውድቀት በገባችበት ጊዜ ለዘመኑ የሚሆን እግዚአብሔር ያስነሳው ታላቅ ነቢይ ነው። የሰማዩ መንግሥት አገልጋይ ኤልያስ የምድራዊውን መንግሥት ንጉሥ አክዓብን ስለ ኃጢአቱ ወቅሷል። አክዓብና ሚስቱ ኤልዛቤል በታጠቁት ሰይፍ ኤልያስን ያስፋራራሉ፤ ኤልያስ በጸሎት የእግዚአብሔርን ስም በመጥራት እውነተኛው የእስራኤል ንጉሥ ሕያው እግዚአብሔር እንደሆነ ያሳያል። ኤልያስ በቀርሜሎስ ተራራ ያቀረበውን መሥዋዕት ከሰማይ እሳት ወድቃ ስተበላው በእውነት እርሱ የእግዚአብሔር ባሪያ እንደሆነ ታወቀ፤ በእስራኤል የነበሩትንም 450 የበኣል ነቢያት አሳረዳቸው (18:20-40)።

ክርስቶስ በመጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊ፡፡

ጥበበኛውና ዝናው የወጣለት ሰሎሞን (1ነገ 10:1-13)፤ ክርስቶስ ከሰሎሞን የሚበልጥ (ማቴ 12:42፤ ሉቃ 11:31፤ 1ቆሮ 1:30)

ዋና ትምህርት፡-

የመንፈሳዊ መሪ ዋና መለኪያ እግዚአብሔርን መታዘዙ ነው። እግዚአብሔር መሪዎችን (ሰዎችን) በሀብታቸው፤ በእውቀታቸው፤ በአስተዳደር ችሎታቸው አይለካም። የመሪ ዋናው መለኪያ ለእግዚአብሔር ቃል ያለው ታዛዥነት ነው። ይህ መለኪያ የመሪን ከፍተኛ ውድቀት ይወስናል። ይህን አጥብቆ የተረዳው ዳዊት ልጁን ሰሎሞንን «በርታ ሰውም ሁን፤ ...የአምላክህን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ጠብቅ» (2:3) በማለት አስጠንቅቆት ነበር። የአባቱን ምክር ያልሰማው ሰሎሞን መጨረሻው እንደ ጅማራው ያላመረለት ንጉሥ ሆነ።

እግዚአብሔርን አለመታዘዝ የጸና መንግሥትንም ይጥላል። የእስራኤል ደህንነት የተመሠረተው ለእግዚአብሔር ቃል ኪዳን ታማኝ በመሆኗ ላይ ነው። እግዚአብሔር በየዘመናቱ ነቢያቱን እየላከ ቢመክራትም በእምቢታ መንገድ የቀጠለች እስራኤል የአምላካ ጥበቃ ተነሣባት፤ ወደ ውድቀት አመራች፤ ለማራከዎችም አልፋ ተሰጠች። ቃሉ «ጽድቅ ሕዝብን ከፍ፤ ከፍ ታደርጋለች፤ ኃጢአት ግን ሕዝብን ታስነውራለች» (ምሳ 14:34) እንደሚል ነው። እግዚአብሔር በኃጢአት ሲቆጣ ለሰሙ ክብር የተሠራው ቤተ መቅደስ እንኳ እንዲፈረስ ይፈቅዳል።

የእግዚአብሔርን ፈቃድ መከተል በሁኔታዎች ምቹነት ላይ የተመሠረተ አይደለም። ኢዮርብዓም በቤቴልና በዳን የአምልኮ ቦታዎችን ያዘጋጀው ሕዝቡ እስከ ኢየሩሳሌም ሩቅ መሄድ ስለሚበዛባቸው (12:28) በቅርቡ እግዚአብሔርን እንዲያመልኩ በሚል ሰብብ ነበር። ይህን በማድረጉ እስራኤል ሁሉ እግዚአብሔርን ለማምለክ ወደ ኢየሩሳሌም እንዲወጣ የሚያዘውን ሕግ ጣለ (ዘዳ 12:5-14፤ 16:2-6)። እንዲሁም ለአምልኮ ጥጃዎች በማሰራቱና ካህናትን በመሾሙ ጣዖት አምልኮን ተከተለ (12:31-32)። እግዚአብሔር የላከውን ነቢይ ስላልሰማ እግዚአብሔር ቀጣው (14:13-14)። የሰው ምቹት እንጂ የእግዚአብሔር ፈቃድ በማይከበርበት ታላቅ ውድቀት ይከተላል።

ምዕራፍ 12:- መጽሐፈ ነገሥት ካልዕ

ጸሐፊው:- ነቢዩ ኤርምያስ። 1ኛ ነገሥትን የጻፈው 2ኛ ነገሥትንም እንደጻፈው ይታሰባል።

ጊዜው:- 550 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- እንደ 1ኛ ነገሥት ሁሉ በአብዛኛው ከነገሥታት ጋር በተያያዘ የሰሜኑንና የደቡቡን እስራኤል ታሪክ ስለሚናገር ነገሥት ተብሏል።

ዋና ሰዎች:- ኤልያስ፣ ኤልሳቦ፣ ሕዝቅያስ፣ ኢዮስያስ

ተደጋጋሚ ቃል:- <ነገሥ> 400 ጊዜ፤ <...በእግዚአብሔር ፊት> ወይም <በእግዚአብሔር ዓይን> የሚለው 28 ጊዜ መጠቀሱ (ለምሳሌ 3:2፤ 18፤ 8:18) የሰው ሀሳቡም ሆነ የሠራው ሥራ ሁሉ በእግዚአብሔር ፊት እንደሚታወቅና በትክክል የሚመዘነው በእግዚአብሔር ዓይን መሆኑን ያስተምረናል።

ዋና ሀሳብ:- የእስራኤልና የይሁዳ መንግሥታት እስከተማረኩበት ጊዜ የነበረውን ሕይወትና ታሪክ መግለጽ። መጽሐፈ ነገሥት ካልዕ በመጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊ የተጀመረውን የነቢዩን ኤልያስና የኤልሳቦን ታሪክ በመቀጠል በአብዛኛው ስለ መንታዎቹ የእስራኤል መንግሥታት ሁኔታና ሁለቱም መንግሥታት እስከተማረኩበት ጊዜ ድረስ የነበረውን ታሪክ ያስረዳል። የሰሜኑ ክፍል በ722 ዓ.ዓ. በአሦር ((ነነዊ) እጅ ሲወድቅ ይሁዳ ደግሞ ከ140 ዓመታት በኋላ በ586 ዓ.ዓ. በባቢሎን ተማረከ። በሁለቱም ቦታዎች/ አገሮች እግዚአብሔር ነቢያቱን በየጊዜው እየላከ ከኃጢአታቸው በንስሐ ካልተመለሱ እንደሚቀጣቸው ሕዝቡን ያስጠነቅቅ ነበር።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

✦ <እግዚአብሔርንም ሲፈሩ ከመካከላቸው እንደ ፈለሱት እንደ አሕዛብ ልማድ አምላካቸውን ያመልኩ ነበር>⁴⁰ (17:33)።

⁴⁰ አዲሱ መደበኛ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ «በአንድ በኩል እግዚአብሔርን ሲያመልኩ፤ በሌላ በኩል ግን እንደየአገራቸው ልማድ የየራሳቸውን አምልኮት ያመልኩ ነበር» ይላል።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን እንደሚከተለው በ3 መክፈል ይቻላል።

1. የኤልያስ ወደ ሰማይ መወሰድና የኤልሳቦ አገልግሎት (1-8)

2. ከዮሐን እስከ ሰሜኑ ክፍል መማረክ (12-17)

3. ከሕዝቅያስ እስከ ይሁዳ መማረክ (18-25)

1. የኤልያስ ወደ ሰማይ መወሰድና የኤልሳቦ አገልግሎት:- ኤልያስ በእሳት ሰረገላ ወደ ሰማይ ከተወሰደ በኋላ ኤልሳቦ አገልግሎቱን በመቀጠል በእጁ ብዙ ተአምራት ተደርጎአል። ኤልሳቦ ለነቢይነት ከተጠራ ጀምሮ (1ኛ 19:19-21) ከኤልያስ ጋር ብዙ ጊዜ ቆይቶአል፤ ኤልያስ መወሰኛው ሲደረስም ሊለየው አልወደደም፤ ናፍቆቱ ኤልያስ ከነበረው መንፈስ «በእጥፍ ...» (2ኛ 2:9) እግዚአብሔርን ማገልገል ነው። ይህ ልመናው እንደተመለሰለት አገልግሎቱ ያመለክታል። በኤልያስና በኤልሳ በኩል እግዚአብሔር ያደረገው ተአምራት በሠንጠረዥ 16 ቀርቦአል።

ሠንጠረዥ 16

በኤልያስና በኤልሳ በኩል እግዚአብሔር ያደረገው ተአምራት⁴¹

ነቢዩና የተደረገው ተአምር	ክፍል
ኤልያስ	
1. በቁራዎች ምግብ ቀረበለት	1ኛ 17:5-6
2. የመበለቲቱ ምግብ በዛ	1ኛ 17:12-16
3. የመበለቲቱ ልጅ ከሞት ተነሣ	1ኛ 17:17-24
4. መሠዊያውና መሥዋዕቱ በእሳት ተበላ	1ኛ 18:16-46
5. የአካዝያስ ወታደሮች በእሳት ተበሉ	2ኛ 1:9-14
6. የዮርዳኖስ ወንዝ ተከፈለ	2ኛ 2:6-8
7. በእሳት ሰረገላ ወደ ሰማይ ተወሰደ	2ኛ 2:11-12
ኤልሳቦ	
1. የዮርዳኖስ ወንዝ ተከፈለ	2ኛ 2:13-14
2. መራረው ምንጭ የሚጠጣ ሆነ	2ኛ 2:19-22
3. የመበለቲቱ ማድጋዎች ሁሉ በዘይት ሞሉ	2ኛ 4:1-7
4. የሱናመዊቱ መካን ሴት ልጅ መታቀፍ	2ኛ 4:8-17
5. ብላቴናው ከሞት ተነሣ	2ኛ 4:18-37

⁴¹ ለተጨማሪ ማብራሪያ Life Application Bible, King James Version p.659

6. መርዛው ወጥ ጣፈጠ	2ገገ 4:38-41
7. የነቢያት ምግብ በዛ	2ገገ 4:42-44
8. ንዕማን ከለምጽ ነጻ	2ገገ 5:1-14
9. ግያዝ ለምጽዎ ሆነ	2ገገ 5:15-27
10. መጥረቢያው ተንሳፈፈ	2ገገ 6:1-7
11. የአገልጋዩ ዐይኖች ተከፍተው የአሳት ፈረሶችንና ሰረገሎች አየ	2ገገ 6:16-17
12. የሶርያ ሠራዊት ታወረ	2ገገ 6:8-23

እነዚህ ተአምራት በኤልያስና በኤልሳ በኩል የተፈጸሙት ጉልበታቸውን ካሳንበረከኩ ከጥቂቶች በስተቀር በኤል የተባለው ጣዖት በምድረ እስራኤል በስፋት በሚመለከበት ዘመን ነበር። በኤል የአሳት፤ የዝናብ እና የምርት አምላክ ነው ይሉታል፤ የህፃናትንም መሥዕትነት ይፈልግ ነበር። የተደረጉት ተአምራት አብዛኛዎቹ አምላካቸው በኤል በሰው እጅ የተሠራ ጣዖት መሆኑንና የእግዚአብሔርን ደግሞ ሕያው አምላክነት የሚገልጽና እግዚአብሔር ለህፃናት እንደሚያስብም የሚያስረዱ ናቸው።

2. ከዮአስ እስከ ሰሜኑ ክፍል መማረክ፡- የሰማርያን በአሦራውያን እጅ መውደቅ በምዕ 17 እናነባለን። በሰሜኑ ክፍል የነበሩ ነገሥታት በእግዚአብሔር ተመዝነው ሁሉም ወድቀው (ቀለው) ተገኙ።

3. ከሕዝቅያስ እስከ ይሁዳ መማረክ፡- የሰማርያ⁴² ከተማ ለ3 ዓመት በአሦራውያን ከተከበበች በኋላ በ722 ዓ.ዓ ተማረከች። የሰማርያን በአሦር ሥር መውደቅ በፖለቲካ ተንታኞች ከነገሥታት የኃይል ሚዛን መበላለጥ አንጻር ይተነተናል። ከእግዚአብሔር አንጻር ግን የቃል ኪዳኑ ሕዝብ ቃል ኪዳናቸውን ባለማክበራቸውና እግዚአብሔርን ባለመፍራታቸው የእርሱ መለኮታዊ ጥበቃ ከላያቸው (ከዙሪያቸው) እንደትነሳ መሆኑ ይታወቃል። በዚህ ዘመን እግዚአብሔርን ከፈሩ የይሁዳ ነገሥታት መካከል ሕዝቅያስና ኢዮስያስ ይገኛሉ።

ሕዝቅያስ አባቱ አካዝ እግዚአብሔርን የማይፈራ ሰው ነበር። ሕዝቅያስ ግን በእርሱ ዘመን ከነበሩት ነገሥታት በተለዩ ሁኔታ

እግዚአብሔርን የሚፈራ ሰው ነበር። ከአሦር ነገሥት የመጣበትን የማስፈራራያ ደብዳቤ በእግዚአብሔር ፊት በመዘርጋት ጸለየ (19:14) እግዚአብሔርም በኢሳይያስ በኩል መልስ ሰጠው፤ የሚረዳውንም መልእክ ላከለት (19:35)።

ኢዮስያስ ነገሥት የሆነው በ8 ዓመቱ ነበር። እንደ ሕዝቅያስ ሁሉ ለእግዚአብሔር ቅንዓት ነበረው። ከእርሱ በፊት ለ55 ዓመት የነገሠው አባቱ በይሁዳ ምድር ያስጀመረውን ጣዖት አምልኮና ርኩሳት በማጽዳት ታላቅ መንፈሳዊ ተሐድሶ አመጣ። ይህ ተሐድሶ አስቀድሞ የጀመረው በራሱ ሕይወት እግዚአብሔርን በመፈለግ ነበር። ኢዮስያስ በ31 ዓመታት የነገሥነት ዘመኑ እግዚአብሔርን በሙሉ ልቡ ተከተለ። ከኢዮስያስ ቀጥሎ የነገሠው ልጁ ኢዮአቂም እግዚአብሔርን የማይሰማ በነቢዩ ኤርሚያስ በኩል የመጣውን መልእክት የሚቃወም ሰው ነበር። 3 ወራት ከነገሠ በኋላ በባቢሎን ተማረከ። በ586 ዓ.ዓ ባቢሎን ይሁዳን ማረከች፤ የቤተ መቅደስ እቃዎችንም ወሰዱ።

ክርስቶስ በመጽሐፈ ነገሥት ካልዕ፡፡

ክርስቶስ የሚጠበቀው አዳኝ ስለሆነ ነቢዩ ኤልያስ የጌታን መምጣት በሚያውጀውና መንገዱን አዘጋጁ ብሎ ከኃጢአት ንስሐ ስለ መግባት በሚሰበከው በመጥምቁ ዮሐንስ ምሳሌነት ሲነገር (ማቴ 11:14፤ 17:10-12፤ ሉቃ 1:17፤ ሚክ 4:5) የሚጠበቀው ጌታ ክርስቶስ ነው።

ዋና ትምህርት፡-

እግዚአብሔር የሚምር የሚቆጣም አምላክ ነው። የእግዚአብሔርን ነቢያት የሚንቅና ከኃጢአቱ በንስሐ ወደ እግዚአብሔር ለማይመለስ ሕዝብ (ሰው) መጨረሻው እጅግ አሳዛኝ እንደሚሆን ይህ መጽሐፍ ያስተምረናል። እግዚአብሔር ባለ ብዙ ምሕረት የሆነ አምላክ ነው። ለሰው ሁሉ የሚራራና ኃጢአተኞች ከኃጢአታቸው እንዲመለሱ ጊዜ የሚሰጥ ታጋሽ አምላክ ነው። ምክሩን በናቁና በኃጢአታቸው ለሚቀጥሉ ደግሞ ለእስራኤል እንዳደረገው ቁጣውን ይገልጻል። የእግዚአብሔርን ቁጣ የሚገልጽ በተደጋጋሚ የተገለጸው ቃል (ሐረግ) እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ እጅግ ተቆጣ ...ከፊቱም

⁴² አሦር አብዛኛውን የእስራኤል ሕዝብ በምርኮ በመውሰድ በምትኩ ሌላ ሕዝብ አምጥቶ አሰፈረበት። ይህም ሕዝብ በሰሜን ከቀሩት እስራኤላውያን ጋር በመጋባት የተወሰዱት ሳምራውያን ተባሉ።

ጣላቸው፣⁴³ የሚለው ነው (17:18)፤ እንዲሁም 17:20፤22፤23:27)።

እግዚአብሔርን እንደ አሕዛብ ልማድ ማመለክ ቅይጥነት ነው። በዚህ ዘመን በሕዝቡ ዘንድ ቅይጥ አምልኮ ተንሰራፍቶ ነበር (17:33)። ይህ ከፊል መታዘዝ ነው። እውነተኛውን ከሀሰተኛው ጋር ለመቀላቀል መሞከር ብርሃን ከጨለማ ጋር እንዲኖር መፈለግ ነው። ብርሃንና ጨለማ ደግሞ ይቀዋወማሉ፤ መጋጠም የላቸውም። ሁልጊዜም ቢሆን እግዚአብሔር እያንዳንዱን ሰው (ወይም ንጉሥ) ለብቻው ይመዝናል። አብዛኛው ሕዝብ በአመጽ በሚሄድበት ዘመን እንኳ በፊቱ በትሕትና የሚሄደውን ያያል፤ ያውቃል። ከይሁዳ ነገሥታት በእግዚአብሔር መመዘኛ መልካም አደረጉ የተባሉም ነበሩ። ዳዊት መልካም ላደረጉት ነገሥታት መለኪያ እንደሆነ ሁሉ (1ነገ 15:5) ኢዮርብዓም ደግሞ ክፉ ነገር ያደረጉ መለኪያ ነው (2ነገ 15:9)። አንድ ሰው አባቶቹ እግዚአብሔርን የማይፈሩ ቢሆኑ እርሱ ግን እንደ ሕዝቅያስ እግዚአብሔርን በመከተል ምሕረትን ሊያገኝ ይችላል። ስለዚህ እግዚአብሔርን መምስል ለእያንዳንዱ ሰው የተሰጠ ምርጫ ነው።

⁴³ አዲሱ መደበኛ መጽሐፍ ቅዱስ (...ከፊቱ አራቀ) ይላል።

ሠንጠረዥ 17
የይሁዳና የእስራኤል ነገሥታት ዝርዝር

ይሁዳ				እስራኤል			
ተ. ቁ.	ንጉሥ	የነገሠ በት ዓመት	ክፍለ ዘመን የነበረው ነገደ ⁴⁴	ተ. ቁ.	ንጉሥ	ዓመት	ክፍለ ዘመን የነበረው ነገደ ⁴⁵
1.	ሮብአም	17	1ነገ 14:21-31	1.	ኢዮርብዓም	22	1ነገ 11:26-40
2.	አቢያም	3	1ነገ 15:1-8	2.	ናዳብ	2	15:25-32
3.	አሳ	41	15:9-24	3.	ባሕስ	24	15:27-16:7
4.	ኢዮሳፍጥ**	23	22:41-50	4.	ኢላ	2	16:8-14
5.	ኢዮራም	8	2ነገ 8:16-24	5.	ዘምሪ	7 ቀን	16:9-20
6.	አካዝያስ	1	8:25-29	6.	ታምሂ	6	
7.	ጎቱልያ	6	11:1-20	7.	ዘንዘሪ	12	16:16-17
8.	ኢዮአብ	40	12:1-21	8.	አካዝያስ	22	16:29-17:1
9.	አሜስያስ	29	14:1-21	9.	አካዝያስ	2	22:51-53
10.	ያዝያን (አዛርያ)*	52	15:1-7	10.	ኢዮራም	12	2ነገ 3:1-27
11.	ኢዮአታም*	16	15:32-38	11.	ኢዩ*	28	9:1-10:36
12.	አካዝ	16	16:1-20	12.	ኢዮአካዝ	17	13:1-9
13.	ሕዝቅያስ**	29	18:1-20:21	13.	ዮአስ	16	13:10-25
14.	ምናሴ	55	21:1-18	14.	ኢዮርብዓም 2ኛ	41	14:23-29
15.	አሞጽ	2	21:19-26	15.	ዘካርያ	1/2	15:8-12
16.	ኢዮሲያስ**	31	22:1-23:30	16.	ሰሎም	1/12	15:10-16
17.	ኢዮአክስ	1/4	23:31-34	17.	ምንሔም	10	15:14-22
18.	ኢዮአቄም	11	23:35-24:7	18.	ፋቁስያስ	2	15:23-26
19.	ዮአኪን	1/4	24:8-17	19.	ፋቁሌ	20	15:25-31
20.	ሴይቅያስ	11	24:18-20	20.	ዮሴፊ	9	17:1-6

* በክፍል መልካም ያደረጉ ነገሥታት፤ ** መልካም ያደረጉ

⁴⁴ John F. Walvoord and Roy B. Zuck, p.513

⁴⁵ Ibid.

ዜና መዋዕል

ዜና መዋዕል ቀዳማዊና ዜና መዋዕል ካልዕ ተብለው የሚታወቁት መጻሕፍት በዕብራይስጡ መጽሐፍ ቅዱስ (ዜና መዋዕል) ተብለው አንድ መጽሐፍ ናቸው። በሁለቱ መጻሕፍት ያሉት ሰዎችና ድርጊቶች በሳሙኤልና በነገሥት መጻሕፍት ካሉት ጋር ተመሳሳይነት አላቸው። ለምሳሌ የሳሙኤልና ነገሥት መጻሕፍት ንጉሥ ዳዊት ስላሳለፈው የስደት ሕይወትና ስላደረጋቸው ጦርነቶች ይበልጥ ሲናገሩ ዜና መዋዕል ደግሞ ቤተ መቅደሱን ለመሥራት በተደረገው ዝግጅት ላይ ያተኩራሉ። በተጨማሪም የእስራኤል መንግሥት ለሁለት ከተከፈለ በኋላ ስላለው ታሪክ በዜና መዋዕል መጻሕፍት ስማቸው የተጠቀሰው ነገሥታት የደቡቡ እስራኤል (ይሁዳ) ነገሥታት ብቻ ናቸው። ሠንጠረዥ 18 በመጽሐፈ ሳሙኤል፤ ነገሥትና ዜና መዋዕል መካከል ያለውን ተወራራሽነት በአጠቃላይ ሁኔታ ያሳያል።

ሠንጠረዥ 18

የሳሙኤል፤ ነገሥትና ዜና መዋዕል መጻሕፍት ተወራራሽነት

1 ሳሙኤል	2 ሳሙኤል	1 ነገሥት	2 ነገሥት
-	1 ዜና መዋዕል	2 ዜና መዋዕል	

ሁለቱ የዜና መዋዕል መጻሕፍት ከአዳም ጀምሮ እስራኤል በባቢሎን እስከተማረከችበትና ምርኮኞች መመለስ እስከጀመሩበት ጊዜ ድረስ ያለውን ታሪክ ባጭሩ ይገልጻሉ። ዜና መዋዕል ቀዳማዊ ከአዳም እስከ ንጉሥ ዳዊት የነበረውን ጊዜ ሲሸፍን ቀሪው ታሪክ በዜና መዋዕል በካልዕ ይገኛል።

የዜና መዋዕል መጻሕፍት ከምርኮ ለተመለሱ እስራኤላውያን የቀደመውን ታሪክ ባጭሩ ለማሳወቅ፤ ስለደረሰባቸዉም መከራና ምርኮ ለማጽናናትና የእግዚአብሔርን አሠራር ለማስተማር የተጻፉ ናቸው። ከአዳም ጀምሮ (1ዜና 1:1) ምርኮው እስካበቃበት ጊዜ ድረስ (2ዜና 36:22-23) ያለውን የብዙ ዓመታት ታሪክ ባጭሩ በማቅረብ በዘመናት ሁሉ የእግዚአብሔርን ታላቅነትና ገዥነት እንዲሁም ለእስራኤል ሕዝብ ያለውን ዓላማ ያስረዳሉ። የዜና መዋዕል ቀዳማዊ ዳስሳ ቀጥሎ ቀርቦአል።

ምዕራፍ 13:-

ዜና መዋዕል ቀዳማዊ

ጸሐፊ:- ካህኑ ዕዝራ። ይህ ጸሐፊ በሳሙኤል (1ዜና 29:29)፤ በኢሳይያስ (2ዜና 32:32) እና በሌሎች (2ዜና 9:29፤ 12:15፤ 16:11፤ 20:34፤ 25:26፤ 33:19) የተጻፉ ምንጮችን ተጠቅሞአል።

የተጻፈበት ጊዜ:- 450-425 ዓ.ዓ.፤ (ታሪኩ ከ1010-530 ዓ.ዓ. ያለውን ጊዜ ይሸፍናል)።

የመጽሐፉ ስያሜ:- ዜና ማለት ዘገባ፤ ወሬ፤ መረጃ፤ ታሪክ ሲሆን መዋዕል ደግሞ ዘመን፤ ዕድሜ ማለት ነው። ስለዚህ ዜና መዋዕል ማለት የዘመናት ታሪክ ወይም የዕለታት ዘገባ ነው።

ዋና ሰዎች:- ዳዊት፤ ናታን፤ ቤርሳቤህ።

ተደጋጋሚ ቃል:- የዳዊት ስም 183 ጊዜ ተጽፎአል።

ዋና ሀሳብ:- በዚህ ዘመን የነበረውን ሁኔታ መተረክ። የዜና መዋዕል መጻሕፍት በቤተ መቅደሱ መሠራት፤ የአምልኮ ሥርዓትና የካህናት አገልግሎት ላይ ትኩረት ያደርጋሉ።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

✦ አቤቱ፤ በሰማይና በምድር ያለው ሁሉ የአንተ ነውና ታላቅነትና ኃይል፤ ክብርም፤ ድልና ግርማ ለአንተ ነው፤ አቤቱ፤ መንግሥት የአንተ ነው፤ አንተም በሁሉ ላይ ከፍ ከፍ ያልህ ራስ ነህ። ባለጠግነትና ክብር ከአንተ ዘንድ ነው፤ አንተም ሁሉን ትገዛለህ፤ ኃይልና ብርታት በእጅህ ነው፤ ታላቅ ለማድረግ፤ ለሁሉም ኃይልን ለመስጠት በእጅህ ነው። አሁንም እንግዲህ፤ አምላካችን ሆይ፤ እንገዛልሃለን፤ ለክቡር ስምህም ምስጋና እናቀርባለን (29:11-12)።

አከፋፈሉ:- መጽሐፉን በታሪኩ ቅደም ተከተል በ3 በመክፈል እንመለከታለን።

1. የትውልድ ሐረግ ከአዳም እስከ ዳዊት (1-9)
2. የዳዊት መቀባትና የንጉሥነት ዘመን (10-28)
3. ቤተ መቅደስ የመሥራት ዝግጅት (22-29)

1. የትውልድ ሐረግ ከአዳም እስከ ዳዊት። ይህን የትውልድ ሐረግ ተከትለን ስንሄድ መሢሐ ኢየሱስ ክርስቶስ የመጣበትን መስመር እናገኛለን።

ከአዳም እስከ ዳዊት የዘር ሐረግ

አዳም (1)
ኔት (2)
ሄናስ (3)
ቃዮን (4)
መሳልኤል (5)
ያሬድ (6)
ሄናክ (7)
ማቱሳላ (8)
ላሜህ (9)
ናን (10)
ሴም (11)
አርፋክስድ (12)
ቃዮን (13)
ሳላ (14)
አቤር (15)
ፋሌቅ (16)
ራጋው (17)
ሴሮህ (18)
ናኮር (19)
ታራ (20)
አብርሃም (21)

አብርሃም (21)
ይስሐቅ (22)
ያዕቆብ (23)
ይሁዳ (24)
ፋሬስ (25)
አስርም (26)
አሮኒ (27)
አሚናዳብ (28)
ነአሶን (29)
ሰልሞን (30)
ዶቪድ (31)
አሴይ (32)
ዳዊት (34)

2. የዳዊት መቀባትና የንጉሥነት ዘመን። ዳዊት ንጉሥ ሆነ ከተሾመ በኋላ ያደረገው አንድ ታላቅ ተግባር የእግዚአብሔርን ታቦት ወደ ኢየሩሳሌም ማምጣቱ ነበር (13-17)። የጸዛ መቀሰፍ አስደንጋጭ ታሪክ ነው። ዳዊት ከዚህ በመማር እንደ ሕጉ እንዲፈጸም አደረገ (15:2፤13-15)። ዳዊት ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ለመሥራት መልካምን ነገር አሰበ። ዳዊት ለእግዚአብሔር ቤትን እንደማይሠራ ተነገረው (17:4)። እግዚአብሔር ግን ለዳዊት ቤት እንደሚሠራለት ቃል ኪዳን ገባለት (17:10-12)። ይህ እግዚአብሔር የሚሠራው ቤት ከትውልዱ ለዘላለም ንጉሥ የሚሆን ዘር የመምጣቱ ተስፋ ነው። ይህ በዳዊት ዙፋን ላይ የሚቀመጥ የዘላለም ንጉሥ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው።

3. ቤተ መቅደስ የመሥራት ዝግጅት። ዳዊት ቤተ መቅደስ ለሚሠራበት መሬት ገዛ፤ ዕቃ አከማቸ፤ ሕዝቡንም አነሣ፤

ሠራተኞችንም መደበ (22)። በመቅደሱ የሚያገለግሉትንም ሌዋውያን፤ ዘማሪዎች፤ የተለያዩ አገልጋዮች ሾመ (23-27)።

ክርስቶስ በዚና መዋዕል ቀዳማዊ መጽሐፍ።

ዙፋኑ ለዘላለም የሚጸና የዳዊት ልጅ (17:13-14)፤ የአባቱን የዳዊትን ዙፋን የሚወርስ ለዘላለም የሚነግሠው፤ ለመንግሥቱ መጨረሻ የሌለው ክርስቶስ ነው (ሉቃ 1:32-33)።

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔርን ሥራ እግዚአብሔር በሚመርጠው መንገድ መሥራት። በእግዚአብሔር አገልግሎት ምን እንደምንሠራ ብቻ ሳይሆን እንዴት እንደምንሠራውም መጠንቀቅ ይገባል። እግዚአብሔርን ሊያገለግል የተነሣ ጸዛ ዓይነት ሰው ለምን ይቀሰፋል? ጸዛ ሊወድቅ ያለውን ታቦት እንዳይወድቅ እኛን ዘርግቶ ለመደገፍ መሞከሩ ሰው የሚያደርገው ቅኝ ተግባር ይመስላል። ስህተቱ የተጀመረው በእጅ በመንኮታ ላይ ሳይሆን ገና ከጅማሬው የእግዚአብሔርን ታቦት በአንስሳት ለመውሰድ ማለቡ ላይ ነው። ስለ ታቦቱ መንገዝ ሕጉ የሚያዘው በመሉጊያ ውስጥ ገብቶ በካህናት ትክሻ እንዲሆንና ማንም በእጁ እንዳይሄደው ነው (ዘጸ 25:13-14፤ ዘኁ 4:15፤ 1ዜና 15:2፤13፤15)። ስለሆነም መልካሙን ነገር ስህተት በሆነ መንገድ ማድረግ አለመታዘዝ ነው። አለመታዘዝ ደግሞ በዘገይም ቅጣት ሳይኖረው አይቀርም። የእግዚአብሔር አገልግሎት መከናወን ያለበት እግዚአብሔር በሚወደው መንገድ ነው።

እግዚአብሔር ሰውን ስለ መልካም ሥራው ብቻ ሳይሆን ለእርሱ መልካም ስለማለቡም ብድራት ይከፍለዋል። ዳዊት ለእግዚአብሔር ቤት ለመሥራት ማለቡ መልካም ነው ተብሏል። ቤቱን የሠራው ግን ስሉሞን ነበር። ስለ መልካም ሀሳቡ ግን እግዚአብሔር ለዳዊት ቤት እንደሚሠራለት ቃል ኪዳን ገባለት።

እግዚአብሔርን ማወቅ፤ ማምለክ፤ መፈለግና ማገልገል። ዳዊት ለልጁ ለሰሎሞን የመከረው (1ዜና 28:9-10) በዘመኑ ሁሉ እግዚአብሔርን ስለ፡-

- ♦ ማወቅ፡- እግዚአብሔርን እወቅ
- ♦ ማምለክ፡- በፍጹም ልብና በልብ ፈቃድ ማምለክ
- ♦ መፈለግ፡- ፈልገው ይገኛልሃል
- ♦ በትጋት ማገልገል፡- ለሥራው መመረጠህን በሥራ ብርታት ግለጽ በማለት ነበር። ይህ ምክር ለዛሬም ጽኑ ነው።

ምዕራፍ 14:- ዜና መዋዕል ካልዕ

ጸሐፊው:- ካህኑ ዕዝራ።

ጊዜው:- 450-425 ዓ.ዓ.

ስያሜው:- በዜና መዋዕል ቀዳማዊ የተጀመረው «ዘገባ» ተከታይ ታሪክ ስለሆነ።

ዋና ሰዎች:- ሰሎሞን፣ የይሁዳ ነገሥታት

ዋና ሀሳብ:- ዜና መዋዕል ካልዕ ስለ መጀመሪያው ቤተ መቅደስ ስለተሠራበት ሁኔታ እንዲሁም ከጊዜ ወደ ጊዜ በይሁዳ ስለነበረው የመንፈሳዊ ሕይወት መዳከምና ቅይጥነት በመጨረሻም ሕዝቡ እንዴት በባቢሎን እንደተማረከና ቤተ መቅደሱም እንደ ፈረሰ ያስረዳል።

ተደጋጋሚ ቃል:- «...የእግዚአብሔር ቤት» የሚለው ሐረግ 69 ጊዜ

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

- ♦ «በስሜ የተጠሩት ሕዝቤ ሰውነታቸውን አዋርደው በጸልዩ፤ ፊቴንም በፈልጉ፤ ከክፉ መንገዳቸውም በመለሱ፤ በሰማይ ሆኜ እሰማለሁ፤ ኃጢአታቸውንም ይቅር እላለሁ፤ ምድራቸውንም እፈውሳለሁ» (7:14)።
- ♦ «የአባቶቻቸውም አምላክ እግዚአብሔር ለሕዝቡና ለማደሪያው ስላዘነ ማለዳ ተነሥቶ በመልእክተኞቹ እጅ ወደ እነርሱ ይልክ ነበር። እነርሱ ግን የእግዚአብሔር ቁጣ በሕዝቡ ላይ እስኪወጣ ድረስ፤ ፈውሰም እስከማይገኝላቸው ድረስ፤ በእግዚአብሔር መልእክተኞች ይሳለቁ፤ ቃሉንም ያቃልሉ፤ በነቢያቱም ላይ ያፈዙ ነበር» (36:15-17)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን በ3 በመክፈል እንደሚከተለው ማየት ይቻላል።

1. ሰሎሞን ከንግሥናው እስከ ሞቱ (1-9)
2. የይሁዳ ነገሥታት (10-36:21)
3. የይሁዳ መማረክና የቂርስ አዋጅ (36:22-23)

1. ሰሎሞን ከንግሥናው እስከ ሞቱ:- ሰሎሞን በተሰጠው ታላቅ ጥበብ ቤተ መቅደሱን ሠራ (2-6)። ሰሎሞን ቤተ መቅደሱ ሲመረቅ በዚያ ቦታ የሚደረገውን ጸሎት እግዚአብሔር እንዲሰማ ጸለየ እግዚአብሔርም ለሰሎሞን ተገልጦ «በስሜ የተጠሩት ሕዝቤ ሰውነታቸውን አዋርደው በጸልዩ፤ ፊቴንም በፈልጉ፤ ከክፉ መንገዳቸውም በመለሱ፤ በሰማይ ሆኜ እሰማለሁ፤ ኃጢአታቸውንም ይቅር እላለሁ፤ ምድራቸውንም እፈውሳለሁ» (7:14) በማለት ተስፋ ሰጠ። የሰሎሞንን ዝና የሰማች የሳባ ንግሥት ሰሎሞንን ጎበኝ (9)።

2. የይሁዳ ነገሥታት:- ከሮብዓም እስከ አካዝ 20 ነገሥታት ተጠቅሰዋል። ከእነዚህ መካከል አንዳንዶቹ መልካም ጅማራ ነበራቸው። ንጉሡ አሳ ሲጀምር በእግዚአብሔር የታመነ ሰው ነበር (14-16)። የጣዖት መሠዊያዎችን ከይሁዳ አስወገደ፤ መንፈሳዊ መነቃቃትን አመጣ። ሆኖም አሳ በመጨረሻው ዘመኑ በእግዚአብሔር መታመኑን ትቶ በሶሪያ ንጉሥ ተደገፈ (16:7)። ድርጊቱ በእግዚአብሔር ፊት መልካም አለመሆኑን የነገረውን ነቢዩን አናኒን ወደ ወጎኒ ላከ፤ በታመም ጊዜ ለፈውሱ በባለ መድኃኒቶች ታመነ እግዚአብሔርንም አልፈለገም (16:12-13)። አሳ መጨረሻው እንደ ጅማራው ያላማረለት ንጉሥ ነው።

ኢዮሳፍጥ:- (17-20) ሲጀምር እግዚአብሔርን በመታዘዝ ነበር። መንፈሱን ወደ እግዚአብሔር አነሳ (17:6)። ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ቃል እንዲማር አደረገ (17:7-9)። ሆኖም ጠላት በተነሣበት ጊዜ አካዝን በጦርነት በመርዳት ወዳጅ ሊያደርገው ፈለገ፤ በእግዚአብሔርም አልታመነም (18-19)። እግዚአብሔር በነቢዩ ኢዮ በኩል ገሰጸው (19:2)። ኢዮሳፍጥ ተግሳጹን ተቀብሎ ቀሪውን ዘመኑን በእግዚአብሔር ታመነ። ጠላት ሲመጣበትም ወደ እግዚአብሔር በመጮህ «ይኖቻችን ወደ አንተ ናቸው አሉ» (20:5-12)። እግዚአብሔርም ታደገው።

በታሪክ መጻሕፍት ውስጥ ሰዎች በብዙ ቁጥር ንስሐ በመግባት፤ የኃጢአት መንገዳቸውን በመተውና በመመለስ እግዚአብሔርን ያመለኩበት ዘመን ነበር። ሠንጠረዥ 19 የተጠቀሱት የብሉይ ኪዳን ዋና ዋና መንፈሳዊ መነቃቃቶችና ተሐድሶዎች ናቸው።

ሠንጠረዥ 19

መንፈሳዊ መነቃቃቶችና ተሐድሶዎች በብሉይ ኪዳን

ለተሀድሶው መሪ	የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል	ሕዝቡ የነበሩበት ውድቀት	የመጣው ተሐድሶ
ሳሙኤል	1ሳሙ 7:1-13	ጣዖትን ማምለክ!	ጣዖቶቻቸውን አፈረሱ፤ እግዚአብሔርን ለመከተል ወሰኑ
ዳዊት	2ሳሙ 6	---	የቃል ኪዳንን ታቦት ወደ ኢየሩሳሌም አመጣ፤ እግዚአብሔርን አመሰገነ
ኢዮሳፍጥ	2ዜና 20	---	በእግዚአብሔር ታመነ፤ እርሱም ታላቅ ማዳን አደረገላቸው
ሐዝቅያስ	2ዜና 29-31	-----	ቤተ መቅደሱን አጸዳ፤ ጣዖታትን አስወገደ፤
ኢዮስያስ	2ዜና 34-35	---	እግዚአብሔርን ፈለገ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ታዘዘ
ዕዝራ	ዕዝ 9-10	-----	በእምነታቸው ቅይጡን ሁሉ አስወገዱ፤ ከእግዚአብሔር ጋር ቃል ኪዳን አደሱ
ነህምያ	ነህ 8-10	---	የእግዚአብሔርን ቃል ሰሙ፤ ንስሐ ገቡ፤ በሙሉ ልብ እግዚአብሔርን ለመከተል ቃል ኪዳን አደሱ

3. የይሁዳ መማረክና የቂሮስ አዋጅ፡- የይሁዳ ሰዎች እግዚአብሔር ያዘዛቸውን ባለመስማታቸው ተማርከው ከምድራቸው ወደ ባቢሎን ተወሰዱ። ናቡከደነፆር ይሁዳን ሲማርክ የእግዚአብሔርንም ቤት ዕቃ ሁሉ ታላቁንና ታናሹን የእግዚአብሔርንም ቤት መዝገብ፤ የንጉሡንና የአለቆቹን መዝገብ እነዚህን ሁሉ ወደ ባቢሎን ወሰደ (36:18)።

ክርስቶስ በዜና መዋዕል ካልዕ መጽሐፍ፡፡

ለሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስ የእግዚአብሔር ማደሪያ፤ በእማኙ ልብ በእምነት የሚኖረው ክርስቶስ (ኤፌ 3:16-17፤ 2ቆሮ 6:16)።

ዋና ትምህርት፡-

አምልኮ ሥርዓት ብቻ ሲሆን ውድቀትን ያስከትላል። በይሁዳ ቤተ መቅደስ ተሠርቷል፤ የአምልኮ ሥርዓቱም አልተቋረጠም፤ የሕዝቡ ልብ ግን ከጊዜ ወደ ጊዜ ከእግዚአብሔር የራቀ ነበር። የእግዚአብሔር ጥበቃ ከላያቸው ተነሣ። ስለዚህ ለምርኮ አሳልፎ ሰጣቸው።

መጨረሻን ማሳመር። ከዚህ በፊት አጀማመራቸው መልካም ሆኖ ፍጻሜያቸው ያላማረላቸውን መሪዎች ጌዲዮንን፤ ሶምሶንንና ሰሎሞንን በኃጢአታቸውም ፈጥነው ንስሐ ከመግባት ይልቅ በክፋት ሲቀጥሉ ተመልክተዋል። ሰዎች በእግዚአብሔር ስም ያገኙት መከናወን፤ ትልቅነት፤ ሀብት፤ ድል ወደ ትዕቢት ሲለወጥ አይተናል። በዚህም መጽሐፍ እስከ መጨረሻው እግዚአብሔርን በመፍራት ያልኖሩ ሰዎች ኢዩንና ያዝያን እናገኛለን። ኢዩ (2ዜና 10:1-36) የበኣል አምልኮ እንዲጠፋ እግዚአብሔር ባዘዘው መሠረት የበኣል አምልኮን ከእስራኤል ምድር ያጠፋ ንጉሥ ነው። ስለታዘዘም ተባረከ (10:30)። ነገር ግን በሙሉ ልቡ እግዚአብሔርን አልተከተለም (10:31)። እንዲሁም ያዝያን (26) ጅማሬው እጅግ ያማረ ንጉሥ ነበር። ለረጅም ዓመታት ገዛ፤ ሀብትም በዝቶለት ነበር። በመጨረሻው ዘመኑ ግን ታላቅ ስህተት አደረገ። ንጉሥ ሆኖ ሳለ እንደ ካህን ዕጣን ሊያጥን ወደ ቤተ መቅደስ ገባ፤ የካህናትን ምክር አልሰማም። ባለመታዘዙም በለምጽ ተመታ።

ራስን አዋርዶ እግዚአብሔርን መፈለግ። በ2ዜና 7:14 የተጠቀሰው እጅግ ታላቅ ተስፋ የያዘ ጥቅስ ነው። ንስሐ የእግዚአብሔርን ምሕረት ይቀድማል። የምድር ፈውስ በእግዚአብሔር ሕዝብ በኩል ይገኛል።

ምዕራፍ 15:- መጽሐፈ ዕዝራ

ጸሐፊው፦ ካህኑ ዕዝራ ነው። በአንደኛ መደብ ራሱን ይጠራል (7:28-9:15)። ከተለያዩ የታሪክ መዛግብት መረጃዎችን ተጠቅሞአል (2:1-70፤ 4:7-16፤ 7:27-9:15)።

ተጻፈበት ጊዜ፦ ከ450-444 ዓ.ዓ.። መጽሐፉ 538-457 ዓ.ዓ. ያለውን ታሪክ ይሸፍናል። በምዕ 1- 6 እና በምዕ 7-10 መካከል የ58 ዓመት ያህል ልዩነት አለ።

የመጽሐፉ ስያሜ፦ በመጽሐፉ ውስጥ ጎልቶ ስሙ በተጠቀሰው ዕዝራ ነው።

ዋና ሰዎች፦ ዕዝራ፤ ቂርስ፤ ኢያሱ (ሊቀ ካህኑ)፤ ዘሩባቤል

ተደጋጋሚ ቃል፦ እንደ ዜና መዋዕል መጻሕፍት ሁሉ በዕዝራ መጽሐፍም «የእግዚአብሔር ቤት» የሚለው ሐረግ 53 ጊዜ ያህል ተገልጻል።

ዋና ሀሳብ፦ መጽሐፈ ዕዝራ ከምርኮ በኋላ በቤተ መቅደሱ እንደገና መሠራትና የሕዝቡ ሕይወት በንስሐ መታደስ ላይ ያተኩራል። ይህ መጽሐፍ የአይሁድን የመጀመሪያውንና የሁለተኛውን ከምርኮ ወደ ኢየሩሳሌም መመለስ ይገልጻል። ቅሬታዎች ከምርኮ መመለስ እግዚአብሔር የሰጠው ተስፋ መፈጸሙን ያሳያል።

ቁልፍ ጥቅስ / ጥቅሶች፦

♦ «በኤርምያስም እና የተናገረው የእግዚአብሔር ቃል ይፈጸም ዘንድ በፋርስ ንጉሥ በቂርስ በመጀመሪያው ዓመት እግዚአብሔር የፋርስን ንጉሥ የቂርስን መንፈስ አስነሣ፤ እርሱም በመንግሥቱ ሁሉ አዋጅ አስነገረ (1:1)።

♦ «ኢየሩሳሌም ያለውን የእግዚአብሔርን ቤት ያሳምር ዘንድ እንደዚህ ያለውን ነገር በንጉሡ ልብ ያኖረ፤ በንጉሡም በአማኒራዎችም በንጉሡም ኃያላን አለቆች ሁሉ ፊት ምሕረቱን ወደ እኔ የላከ የአባቶቻችን አምላክ እግዚአብሔር ይባረክ። እኔም በላዩ ባለችው በአምላኬ በእግዚአብሔር እጅ በረታሁ፤ ከእኔም ጋር እንዲወጡ ከእስራኤል ዘንድ አለቆችን ሰበሰብሁ (7:27-28)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፦ ከምርኮ መመለስ ጋር በተያያዘ በ2 መክፈል ይቻላል።

1. የመጀመሪያው መመለስ (1-6)
2. ሁለተኛው መመለስ (7-10)

1 የመጀመሪያው መመለስ፦ የእግዚአብሔር ጊዜ ሲደርስ እግዚአብሔር የሕዝቡን መንፈስ አስነሳ (1:5)፤ ንጉሥ ቂርስም አዋጅ አወጣ (2ዜና 36-22-23፤ ዕዝ 1-14)።

በ537 ዓ.ዓ. በፋርስ ንጉሥ በቂርስ ትእዛዝ የተመለሱ 50000 ያህል ብቻ ነበሩ። ይህ ቁጥር በዚያን ዘመን በባቢሎን ይኖሩ ከነበሩት 2 ሚሊዮን የሚገመቱ⁴⁶ አይሁድ አንጻር ወደ ኢየሩሳሌም የመጡት ጥቂት መሆናቸውን ያሳያል። በዘሩባቤል መሪነት የተመለሱት መሠዊያውን በመሥራት ጀመሩ። ከዚያም የቤተ መቅደሱን መሠረት ጣል፤ ታላቅም ደስታ ሆነ። የመጀመሪያው የሰሎሞን ቤተ መቅደስ በነበረበት ሥፍራ ላይ ሠሩ። የቀደመውን ቤተ መቅደስ የሚያውቁ የቀደመት ሽማግሌዎች አለቀሱ (ሕዝ 3:8-13)፤ ሰማርያውያን በሥራው እንዲካፈሉ ጠይቀው ስልተፈቀደላቸው ሥራው እስኪቆም ድረስ ተቃወሟቸው። በሐጌና ዘክርያስ ትንቢት በ520 ዓ.ዓ. ሥራው እንደገና ተጀመረ፤ ሥራው በ516 ዓ.ዓ. አለቀ (6:14-15) ።

ምርኮው የሆነው በ605 ዓ.ዓ.፤ 597 እና 586 በ3 ደረጃ ነበር። መመለሰላቸውም በ536፤ 458 እና 445 ዓ.ዓ. በ3 ደረጃ ነው። ሠንጠረዥ 20 እስራኤላውያን ከምርኮ የተመለሱባቸውን ጊዜያትና ሁኔታ ያሳያል።

ሠንጠረዥ 20
የእስራኤላውያን ከምርኮ መመለስ

ዘመን (ዓ.ዓ.)	የፋርስ ንጉሥ	የተመለሱት ብዛት	የተመለሱት መሪ	ጥቅስ	ያከናውኑት
537	ቂርስ	50000	ዘሩባቤል	-----	ቤተ መቅደሱን ሠሩ፤ ተቃዋሚዎች ለ20 ዓመት ያህል ሥራውን አስቆመው ነበር
458	አርጠክሴስ	2000 ወንዶችና ቤተሰቦቻቸው	ዕዝራ	-----	የሕዝቡ መንፈሳዊ ሕይወት ታደለ፤ አምልኮ በቤተ መቅደስ ተጀመረ
445	አርጠክሴስ	ጥቂቶች	ነህምያ	-----	የኢየሩሳሌም ቅጥር ታደለ፤ መንፈሳዊ ተሐድሶም ተከተለ

⁴⁶ Nelson's Student Bible Handbook (2007), Thomas Nelson Inc., Nashville, p.55.

2. ሁለተኛው መመለስ፡- ቤተ መቅደሱ ከተጠናቀቀ ከ58 ዓመታት ያህል በኋላ ዕዝራ ሁለተኛውን ተመላሽ ሕዝብ መርቶ ወደ ኢየሩሳሌም መጣ። ዕዝራ ከአሮን ወገን የሆነ ካህን (7:1-5) እና ጸሐፊ ነበር (7:6፤21)። ዕዝራ ልቡን አዘጋጀ፤ እግዚአብሔርን ፈለገ፤ ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር ቃል እንዲመለስና ቃሉን እንዲታዘዝ አጥብቆ አስተማረ (7:6፤10)። ስለ ሕዝቡ ኃጢአት የሚያዝንና ሕዝቡን በንስሐ የመራ ሰው ነው (9-10)። የመዝሙር 119 ጸሐፊ ነው። እንዲህ ዓይነት ታላቅ ሥራ የተሠራው የአምላኩ እጅ በእርሱ ላይ ስለ ነበረች ነው (7:6፤9)። ሠንጠረዥ 21 በዕዝራና ነህምያ ላይ በነበረችው የእግዚአብሔር እጅ የተነሣ የተከናወነውን ሥራ ያሳያል።

ሠንጠረዥ 21

መልካሚቱ የእግዚአብሔር እጅ በዕዝራና ነህምያ ላይ

- ዕዝ 7:6 - ዕዝራ የጠየቀውን ሁሉ ንጉሡ ሰጠው
- ዕዝ 7:9 - ከባቢሎን ወደ ኢየሩሳሌም በ4 ወር ደረሰ
- ዕዝ 7:28 - ዕዝራ በንጉሡና በአማካሪዎቹ ፊት ሞገስ አገኘ፤ ከእስራኤልም አብረውት የሚሄዱትን ሰበሰበ፤ በረታ
- ዕዝ 8:18 - ወደ ኢየሩሳሌም የሚሄዱ ሌዋውያንና አገልጋዮችን አገኘ
- ዕዝ 8:22 - እንደ ጸለየው በመንገድ ሁሉ የእግዚአብሔር እጅ ለመልካም ሆነ
- ዕዝ 8:31 - በመንገድ ከጠላትና ከሚያሸምቅ ሰው እጅ ዳነ
- ነህ 2:8 - ነህምያ ለመንገድ ሁሉ የጠየቀውን ንጉሥ አርጤክስሰ ሰጠው

ክርስቶስ በመጽሐፈ ዕዝራ።

እስራኤል ሁሉ እንዳይጠፋ ቅሬታን ያስቀረ አምላክ (9:8)፤ ቅሬታዎች የተመረጡት በኢየሱስ ክርስቶስ ሥራ ነው (ኤፌ 1:5፤ ሮሜ 11:5-6)።

ዋና ትምህርት፡-

እግዚአብሔር የሰጠውን ተስፋ ያለመከልከል በሥልጣን ይፈጽማል። ከ70 የምርኮ ዓመታት በኋላ እግዚአብሔር ሕዝቡን ወደ ምድራቸው መልሷል (ኤር 29:10-14)። ይህን ለመፈጸም በየትኛውም አገር፤ በምንም ዓይነት የሥልጣን ደረጃ ላይ ያለን ማንኛውንም ሰው፤ በእርሱ የሚያምኑትንም ሆነ የማያምኑትን ይጠቀማል፤ ያሳል። እግዚአብሔር ሀሳቡን ለመፈጸም ዘርባቤልንና ዕዝራን እንደተጠቀመ ሁሉ ቂሮስንና አርጤክስሰን ተጠቅሞአል።

እግዚአብሔር የቂሮስን መንፈስ አነሣ (1:1)። ከናቡከደነፆር ወደ ቂሮስ (ከባቢሎን ወደ ፋርስ) መንግሥት ሲቀየር ቂሮስ እስራኤላውያን ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለሱ መፍቀዱ ከመንግሥቱ አሠራር አንጻር የፖሊሲ ለውጥ ማድረጉ ይሆናል። እግዚአብሔር ግን መንግሥታት የፖሊሲ ለውጥ ቢሉትም በእነርሱ አማካይነት የዘላለም ሀሳቡን ያለ ምንም መከልከል በሥልጣን ሲፈጽም ኖሯል።⁴⁷ መጽሐፍ «የንጉሥ ልብ እንደ ውኃ ፈሳሾች በእግዚአብሔር እጅ ነው፤ ወደ ወደደውም ያዘነብለዋል» (ምሳ 21:1) ይላል።

እግዚአብሔር አፍርሶ መሥራት የሚችል አምላክ ነው። በኤርምያስ 18:14 በሽክላ ሠራው ምሳሌ እንደተነገረው ይሁዳ ከነበረበት ምድር ፈረሰ፤ ተበተነ። የተስፋው ዘመን ሲደረስ እግዚአብሔር እንደገና ሰበሰው፤ የፈረሰውም ተሠራ። ፍጥረትን ከምንም የፈጠረ አምላክ የፈረሰውንም እንደገና ይሠራል።

⁴⁷ Nelson's Student Bible Handbook (2007), p.51. "The Babylonians had held the Jewish people captive for more than 50 years, but the Persians had a different foreign policy. They believed in letting their subject nations live in their own native regions under the authority of a ruling governor. They allowed the Jewish people to return to Jerusalem in several different stages".

ምዕራፍ 16:- መጽሐፈ ነህምያ

ጸሐፊው፡- ነህምያ ነው። በ1፡1 (የነህምያ ቃል) ስለሚልና ብዙ ቦታ በአንደኛ መደብ እኔ እያለ ስለሚናገር ነህምያ እንደጻፈው ይታሰባል።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 445-425 ዓ.ዓ.። መጽሐፉ በኢየሩሳሌም የተፈጸመውን የ25 ዓመት ታሪክ ይገልጻል።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በጸሐፊው በነህምያ

ዋና ሰዎች፡- ነህምያ፣ ዕዝራ፣ ሰንበላጥ፣ ጦቢያ

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ፡- «ቅጥር» 33 ጊዜ ያህል፤ መሥራት /አንሠራለን 20 ጊዜ ያህል፤

ዋና ሀሳብ፡- የፈረሰን ቅጥር ማደስ ነው። እግዚአብሔር የተስፋውን ቃል አስቦ የተማረከውን ሕዝብ እንደመለሰና በእርሱ ምሪትና ኃይል የፈረሰው የኢየሩሳሌም ቅጥር፤ የሕዝቡም መንፈሳዊ ሕይወት ታደሰ።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች፡-

♦ «...እግዚአብሔርም ለኢየሩሳሌም አደርገው ዘንድ በልቤ ያኖረውን ...» (2:12)።

♦ «...ኑና የኢየሩሳሌምን ቅጥር እንሥራ» (2:17)

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- ከሁለቱ ዓይነት እድሳቶች አንጻር በ2 መካፈል ይቻላል።

1. ቅጥሩን ለማደስ መዘጋጀትና መሥራት (1-7)

2. መንፈሳዊ ሕይወትን ማደስ (8-)

1. ቅጥሩን ለማደስ መዘጋጀትና መሥራት፡- ነህምያ ከወንድሙ ስለ ኢየሩሳሌም ቅጥር መፍረስ በሮቿም ስለመቃጠላቸው፤ ሕዝቡም በታላቅ ቁስቁልና ስለመኖራቸው ከሰማ በኋላ መጸለይ ጀመረ (1:4-11)። ነህምያ በሰላ የንጉሥ ጠጅ አሳላፊ ነበር። የኢየሩሳሌምን ቅጥር ለመሥራት እግዚአብሔር በንጉሡ ፊት ሞገስ ሰጠው (2:1-8)። ነህምያ ወደ ኢየሩሳሌም የመጣው ዕዝራ ከመጣ ከ12 ዓመታት ያህል በኋላ ነበር (ዕዝ 7:8 እና ነህ 2:1)። እንደመጣም መረጃ ሰበሰበ

(2:12-17)፤ ሕዝቡን ለሥራ አነሣሳ (2:9-3)። በሥራው ላይ ከውጭ (4:1-9፤ 6:1-19) እና ከውስጥ (4:10-5:1) ተቃውሞ ቢነሣም ጨክነው ሠሩ፤ በ52 ቀን ውስጥ ጨረሱ (6:15)። ከዚህም የተነሣ በእግዚአብሔር ኃይል እንደተሠራ ታወቀ። ነህምያ ያገለገለው እንደ ሕዝብ መሪ፤ ወታደር፤ ሠራተኛ (ግንባሮ)፤ የጸሎት ሰው ሆኖ ነበር።

ነህምያ የእቅድና የተግባር ሰው ነበር። ጥቂት በዕቅድ የሠሩ ሰዎች ምሳሌ በሚቀጥለው ሠንጠረዥ 22 ቀርቦአል።

ሠንጠረዥ 22

በዕቅድ ስለ መሥራት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ምሳሌዎች

ሠራተኛው	ሥራው
ነህምያ	ቅጥሩን ለማደስ ጸለየ፤ ዝግጅት አደረገ፤ የፈረሰው ጎበኘ፤ ሕዝቡን ለሥራ አነሣሳ፤ አሰማራ፤ ሥራው በ52 ቀን አለቀ።
ኖህ	በእግዚአብሔር መርከብ እንዲሠራ ትዕዛዝ ተቀበሎ ለ120 ዓመታት ሆርቶ ጨረሰ
ዳዊት	በእግዚአብሔር ቤት ለመሥራት በልቡ ባሰበው መሠረት ለሥራው የሚስፈልገውን ሁሉ አከማቸ፤ ለሰሎሞን ሰጠው
ዮሴፍ	ለሚመጣው 7 ዓመት ራብ አስቀድሞ እህል በየከተማው እንዲከማች አደረገ፤ ሕዝቡን ከራብ አዳነ

2. መንፈሳዊ ሕይወትን ማደስ፡- ዕዝራና ነህምያ በተመሳሳይ ጊዜ በኢየሩሳሌም የነበሩበት ወቅት ነበር (8:2፤9)። ዕዝራ ሕዝቡን በመንፈሳዊ መታደስ አገልግሎት ነህምያን ረዳው (ነህ 8:9)። የመንፈሳዊ ሕይወት መታደስ የጀመረው የእግዚአብሔርን ቃል ከማንበብ (ፈቃዱን ከማወቅ) (8:3፤7-8) እና ለቃሉ ከመታዘዝ ጋር ነው። ሕያው የሆነው የእግዚአብሔር ቃሉ ሕዝቡ ሰው ኃጢአታቸውን አስተዋሉ (9:1-4)፤ ቃል ኪዳንንም አደሱ (9:37-38)። ቃል ኪዳን ማደሱ በሰንበት አለመሸጥና አለመግዛት፤ ልጆቻቸው ከአሕዛብ ጋር እንዳይጋቡ መከላከልና ለቤተ መቅደሱ እንዲጠነቀቁና አገልጋዮችን ቸል እንዳይሉ የሚል 3 ክፍል ነበረው። ነህምያ 12 ዓመት በኢየሩሳሌም ከቆየ በኋላ ወደ ሱሳ ተመለሰ። ለሁለተኛ ጊዜ ሲመጣ (13:6) 3ቱም የቃል ኪዳን ክፍሎች ተጥሰው አገኛቸው (13:4-8)። የእስራኤል ጠላት የነበረው ጦቢያም በሊቀ ካህኑ ኤልያሴብ ትብብር መኖሪያውን በቤተ መቅደስ አንደኛው ክፍል ውስጥ አድርጎ ነበር፤ ሰንበት የንግድ ቀን ሆኗል (13:15-22)፤ ሕዝቡም ከአሕዛብ ጋር ተጋብቷል (13:23-31)። ቼህም ሁሉ የእግዚአብሔር ሥራ የማያቋርጥ ጥበቃ (ክትትል) እንደሚስፈልገው ያስገነዝባል።

ክርስቶስ በመጽሐፈ ነህምያ፡፡

በታላቁ ጓዳ የነበረውን የጦብያን የቤቱን ዕቃ ሁሉ ነህምያ ከጓዳ ወደ ውጪ እንደጣለ (13:4-8)፤ ኢየሱስ ወደ መቅደስ ገብቶ በመቅደስ የሚሸጡትንና የሚገዙትን ሁሉ አወጣ፤ የገንዘብ ለዋጮችንም ገበታዎች የርግብ ሻጮችንም ወንበሮች ገለበጠ (ማቴ 21:12-13)፡፡

ዋና ትምህርት፡-

ጸሎትና ተግባር የተያያዙ ናቸው፡፡ ነህምያ ውጤታማ መሪ የሆነው ጸሎትንና ተግባርን በአንድነት አጣምሮ በመያዙ ነበር፡፡ በጸሎት ያልተጀመረና በጸሎት ያልተገፈፈ ተግባር የእግዚአብሔር ምክር የሌለበት ሰው ሰራሽ ተግባርን ያስገኛል፡፡ ግልጽ የሆነ የእግዚአብሔር ሀሳብ መረዳት (ተልእኮን ማወቅ) ለመንፈሳዊ መሪነት ቀዳሚ ሥራ ሲሆን በየደረጃውም በእግዚአብሔር መደገፍና ምሪትን መጠየቅ የሥራው ባለቤት ሰው ሳይሆን እግዚአብሔር መሆኑን አለመዘንጋት ነው፡፡ በተጨማሪም በጸሎት የመትጋትን ያህል በተግባር ትጉህ ሠራተኛ ሆኖ መገኘት እግዚአብሔር አገልጋይ የሚጠበቅ ዓይነተኛ ባሕርይ መሆኑን ከነህምያ ኑሮ እናስተውላለን፡፡ ነህምያ በሥራ ይበረታል፤ በጸሎት ይተጋል (ለምሳሌ 1:4-11፤ 2:4፤ 13:14፤22፤29፤31)፡፡ የተገኘው የሥራ ውጤትና ድል በራሱ ጸምና ጸሎት፤ በመሪነት ችሎታቸው ወይም በንጉሡ መልካም ፈቃድ እንደሆነ ሳያስብ «መልካሚቱ የእግዚአብሔር እጅ በእኔ ላይ» ነች በማለት ክብርን ለእግዚአብሔር ይሰጣል፡፡

የፈረሰ መኖሩን እያወቀ ዝም የማይል ሰው፡፡ ከምርኮ የተመለሱት የ3ቱም መሪዎች የተልእኮ ትኩረት የፈረሰውን በማደስ ላይ ነበር፡፡

- ✦ ዘሩባቤል- የቤተ መቅደሱ መታደስ፤
- ✦ ዕዝራ፡- የሕዝቡ መንፈሳዊ ሕይወት መታደስ፤
- ✦ ነህምያ፡- የኢየሩሳሌም ቅጥር መታደስ፡፡

ፍርስራሽ በበዛበት ዘመን በቸልተኝነት የሚኖር የእግዚአብሔር ሰው የአምላኩን ባሕርይ በውል ያልተገነዘበ መሆን አለበት፡፡ ከመጽሐፈ ነህም የተወሰደው «እንነሣና እንሥራ» (2:18) የሚለው ቃል በሀገራችንም ሆነ በሌሎች አገራት በዘመናት ሁሉ የእግዚአብሔርን ሥራ ለመሥራት በተለይም ሕንጻን (ቤትን) ለመገንባት የሚነገር የማንሳሻና የመበረታቻ ቃል ነው፡፡

ምዕራፍ 17፡-

መጽሐፈ አስቴር

ጸሐፊው፡- አይታወቅም፡፡ ዕዝራ ሊሆን እንደሚችል ይታሰባል፡፡

ጊዜው፡- 465 ዓ.ዓ.፡፡ የአስቴር ታሪክ የተፈጸመው በመጀመሪያው የዘሩባቤል መመለስና በሁለተኛው በዕዝራ መመለስ መካከል በነበረው 483-473 ዓ.ዓ. ጊዜ ነው፡፡

የመጽሐፉ ስያሜ፡- በመጽሐፈ ውስጥ በተጠቀሰችው በአስቴር ስም የተሰየመ ነው፡፡

ዋና ሰዎች፡- አስቴር፤ አርጤክስስ፤ መርዶኪዮስ፤ ሐማ፤

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ፡- ግብዣ 17 ጊዜ፤ ትእዛዝ 16 ጊዜ፤

ዋና ሀሳብ፡- እግዚአብሔር ሕዝቡን ከታላቅ እልቂት ስለ መታደጉ፡፡ መጽሐፉ አንዲት አይሁዳዊት ቤት ልጅ እንዴት የፋርስ ንግሥት እንደሆነችና በእርሷም በኩል እግዚአብሔር አይሁድን ከታሰበባቸው ታላቅ እልቂት እንዴት እንደታደጋቸው ይናገራል፡፡ በዚህ መጽሐፍ የእግዚአብሔር ስም በቀጥታ ባይጠቀስም እግዚአብሔር የቃል ኪዳንን ሕዝብ ታዳጊና የነገሥታት ንጉሥ መሆኑ በድርጊቱ ጎልቶ ይታያል፡፡

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች፡-

✦ «በዚህ ጊዜ ቸል ብትደ ዕረፍትና መዳን ለአይሁድ ከሌላ ስፍራ ይሆንላቸዋል፤ እንቺና የአባትሽ ቤት ግን ትጠፋላችሁ፤ ደግሞስ ወደ መንግሥት የመጣሽው እንደዚህ ላለው ጊዜ እንደ ሆነ ማን ያውቃል?» (4:14)፡፡

✦ «...ምንም እንኳ ያለ ሕግ ቢሆን ወደ ንጉሡ እገባለሁ፤ ብጠፋም እጠፋለሁ» (4:16)፡፡

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- በሁለት በመክፈል እንደሚከተለው እናያለን፡፡

1. አይሁድ በአደጋ ላይ (1-5)
2. አይሁድ ከጥፋት መዳን (6-10)

1. አይሁድ በአደጋ ላይ፡- አስቴር በሱሳ ትኖር የነበረች አይሁዳዊት ናት። ያሳደጋት አጎቷ መርዶክዮስ በንጉሡ ቤተ መንግሥት ይሠራ ነበር (2:5-7)። የመጀመሪያ የዕብራይስጥ ስሟ ሀደሳ (2:7) ሲሆን በኋላ አስቴር⁴⁸ ተባለች። ሐማ በፋርስ ግዛት በሚገኙ 127 አገሮች የነበሩትን አይሁድ በሙሉ ለማስገደል አሰበ፤ አዋጅም ተነገረ። መርዶክዮስ አስቴርን ስለ ሁለት ዋና ምክንያቶች ይመክራታል። 1. እግዚአብሔር እንዲህ ላለ ጊዜ ወደ ቤተ መንግሥት አምጥቷት እንደሆነ እንድታስብ፤ 2. እርሷ ይህን ሁኔታ በቸልታ ብታልፈው እግዚአብሔር ግን አይሁድን የሚታደግበት ሌላ መንገድ እንደሚኖረው (4:13-14) ያስገነዝባታል።

2. የአይሁድ ከጥፋት መዳን፡- አስቴር ከጾመችና ከጸለየች በኋላ ወደ ንጉሱ ቀረበች፤ እግዚአብሔርም ሞገስ ሰጣት፤ በመጨረሻም በንጉሡ ትእዛዝ ሐማ ለመርዶክዮስ ባዘጋጀው መስቀያ ላይ ተሰቀለ። አይሁድን ለማጥፋት የወጣው አዋጅ በሌላ አዋጅ ተሻረ። መርዶክዮስ ከነበረት ዝቅተኛ ስፍራ ከንጉሡ ቀጥሎ ወደነበረው ከፍተኛ ስፍራ (ሹም) ከፍ አለ። የአይሁድን ከታላቅ ጥፋት መትረፍ የሚያስታውሰው ፑሪም የተሰኘው የአይሁድ በዓል የተጀመረው በዚህ ጊዜ ነበር (9:17)። እግዚአብሔር ካደረገው የተነሣ ለአይሁድ ሞገስና መከበር ሆነ።

ክርስቶስ በመጽሐፈ አስቴር፡፡

የእግዚአብሔርን የቃል ኪዳን ሕዝብ ለማጥፋት ያሰበው ሐማ ለሌላ ባዘጋጀው መስቀያ እንደ ተሰቀለ ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል እንዲሞት ያደረገውን የዲያብሎስን ሥልጣን ገፎ ድል ነሣው (ቆላ 2:14-15፤ ዕብ 2:14-15)።

ዋና ትምህርት

የእግዚአብሔርን አሠራር ማንም አያውቅም። እግዚአብሔር በየዘመናቱ ሀሳቡን የሚያከናውንበት መንገድ አስደናቂ ነው። መርዶክዮስ አስቴርን እንደዚህ ላለው ጊዜ እንደሆነ ማን ያውቃል (4:14) እንዳለት የእግዚአብሔርን አሠራር ማንም አያውቅም። በእግዚአብሔር ዘንድ አጋጣሚ የለም። አይሁድ እንዲጠፋ በሚወሰንበት ዘመን አስቴር እንዲህ ወዳለ ስፍራ መምጣቷ፤ ሐማ ለመርዶክዮስ መስቀያ ግንድ አጀጋጅቶ ከንጉሡ

ፈቃድ በሚጠይቅበት በዚያች ሌሊት እንቅልፍ ከንጉሡ መሸሹ (6:1)፤ ከታሪክ መጽሐፉ ውስጥ መርዶክዮስ ለንጉሡ ስላደረገው ውለታ የሚናገረው ክፍል በዚያች ሌሊት መነበቡ (6:2-3)፤ ንጉሡ ሊያከብረው ለሚወደው ሰው ምን ይደረግለታል? ለሚለው የንጉሥ ጥያቄ መልስ ይሰጥ ዘንድ በዚያን ሰዓት ሐማ በአዳራሹ ውስጥ መገኘቱ (6:4-9) ሁሉ አጋጣሚ አይደለም፤ የእግዚአብሔር ድንቅ አሠራር እንጂ።

ነገሩ ተገለበጠ፤ ትእዛዝ በፈጣን ፈረሶች ተላኩ። ሐማ ለመርዶክዮስ ያዘጋጀው መስቀያ ለራሱ ሆነ፤ አዋጅ በአዋጅ ተሻረ፤ ከንጉሡ ቀጥሎ ያለው የሐማ ሥልጣን ለመርዶክዮስ ተሰጠ፤ ደስታው ወደ ሀዘንና ራስን ወደ መከናከብ (6:12) ወረደ፤ የሐዘን ቀን ወደ ደስታ በዓል ተለወጠ፤ ንጉሩ ተገለበጠ (9:1)። እግዚአብሔር በአብርሃም የሚባርኩህንም እባርካለሁ፤ የሚረግሙህንም እረግማለሁ (ዘፍ 12:3) በማለት የገባውን ተስፋ ፈጸመ። ጠላት ለጊዜው ያሸነፈና ድል ያገኘ ቢመስለውም እግዚአብሔር በተነሳበት ሰዓት ሁሉንም ይገለብጣል። ትእዛዙንም «በፈጣን ፈረሶች» (8:10) ይልካል። ይህ የእግዚአብሔር ልዕልና ነው።

⁴⁸ በፋርስ ቋንቋ አስቴር ማለት ኮከብ እንደ ማለት ነው።

ክፍል ሦስት የቅኔና የጥበብ መጻሕፍት

በክፍል ሁለት የተመለከተናቸው የታሪክ መጻሕፍት እንደ መጠሪያቸው በአብዛኛው ታሪክን ይናገራሉ። ስለ ሕዝብና ስለ አገሮች በተለይም ስለ እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር የነበራቸውን ግንኙነት ያስረዳሉ። ከዚህ ቀጥሎ የምንመለከታቸው የቅኔና የጥበብ መጻሕፍት የተለኙት ደግሞ የሕይወት ልምምድን ይገልጻሉ። ተከታታይ የሆነ የታሪክ ቅደም ተከተል አይታይባቸውም። በአንድ ሰው ወይም በጥቂት ሰዎች ሕይወት ስለሆኑ ሁኔታዎች ይገልጻሉ።

የቅኔና የጥበብ መጻሕፍት በአብዛኛው የሚያተኩሩት ስለ ሰው ልብ ነው። ሰው በልቡ የሚያስበውን፣ ከነገሩ ጋር የሚያደርገውን ትግልና የሚያልፈበትን ሁኔታ የሚገልጹ ናቸው። «ከሰማይ በታች» ያለውን ኑሮ ያሳያሉ። ስለሆነም ዘመን የማይሸረው፣ በጊዜና በቦታ የማይወሰን መልእክት ይዘዋል።

መጻሕፍቱ የቅኔ የተለኙበት ምክንያት የአቀራረባቸው ሁኔታ ግጥም መሰል ስለሆነ ነው። ይህ ማለት ግን ልብ ወለድ ናቸው ማለት አይደለም። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያለው ሁሉ በሰው እጅ ቢጻፍም እግዚአብሔር እንዲጻፍ የፈለገው ብቻ ስለተጻፈ እነዚህም መጻሕፍት ከአጻጻፍ ዘይቤአቸው በስተቀር እንደ ሌሎቹ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች የእግዚአብሔር እስትንፋስ ያለባቸው መጻሕፍት ናቸው።

በአማርኛ ስነ ጽሑፍ የቅኔ ወይም የግጥም መጨረሻው የሚመታ ስንኝ ያለውና ሲነበብም ዜማዊ ተመሳሳይነት የሚሰጥ ነው። ብሉይ ኪዳን በተጻፈበት የዕብራይስጥ ቋንቋ የቅኔና የግጥም አጻጻፍ ፓራራሊዝም⁴⁹ (የስንኝ ድግግሞሽ)ና ሌሎችም የአጻጻፍ

⁴⁹ ፓራራሊዝም ማለት አቻ ዘይቤ ወይም እኩያ አባባል እንደማለት ነው። Parallelism refers "to the practice of balancing one thought or phrase by

ስልቶች አሉት። አንዳንድ ጊዜም የእግዚአብሔርን ማንነት ሲገልጽ እጅ፣ ዐይን፣ እንዳለው በሚመስል የሰውነት ክፍሎች የሚገልጽበት ጊዜ አለ። በስነ መለኮት ይህ አገላለጽ አንትሮፖሞርፊዝም⁵⁰ ይባላል።

የአምስቱ የቅኔና የጥበብ መጻሕፍት ትኩረት የሚከተለው ነው።

- ✦ መጽሐፈ ኢዮብ፡- መልካም ሰዎች ለምን በመከራ ያልፋሉ?
- ✦ መዝሙረ ዳዊት፡- በጸሎት ውዳሴ ማቅረብ፤
- ✦ መጽሐፈ ምሳሌ፡- በሕግ ውስጥ ያለ ጥበብ፤
- ✦ መጽሐፈ መክብብ፡- በክንቱነት ውስጥ ያለ እውነት፤
- ✦ መዓልየ መዓልይ፡- በኅብረት/ጋብቻ ውስጥ ያለ ደስታ፤

a corresponding thought or phrase containing approximately the same number of words, or at least a correspondence in ideas.

⁵⁰ Anthropomorphism: The assigning of some part of the human anatomy to God's Person to convey some aspect of God's being like the eyes or ears (cf. Ps. 10:11, 14; 11:4; 18:15; 31:2).

ምዕራፍ 18:- መጽሐፈ ኢዮብ

ጸሐፊው:- አይታወቅም።

የተጻፈበት ጊዜ:- በ900 ዓ.ዓ. አካባቢ እንደተጻፈ ይገመታል። የኖረበት ዘመን በሚመለከት ኢዮብ ለቤተሰቡ የክህነት አገልግሎት መፈጸሙ (1:5) የእርሱን ክህነት ከመጀመሩ በፊት እንደኖረ ስለሚያመለክት፤ በመጽሐፉ የእስራኤል ስም አለመጠቀሱና ስለ ሙሴ ሕግ አለመነገሩ ወደ በ2000 ዓ.ዓ. አካባቢ እንደሆነ ይገመታል።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በመጽሐፉ ውስጥ ዋና ሰው በሆነው በኢዮብ የተሰየመ። ስለ ኢዮብ በሕዝ 14:14፤20፤ 1ቆሮ 3:19 እና ያዕ 5:11 እናነባለን።

ዋና ሰዎች:- ኢዮብ፤ ኤልፋዝ፤ ብልዳዶስ፤ ሶፋር፤ ኤሊሁ።

ዋና ሀሳብ:- የእግዚአብሔር መልካምነትና ልዕልና ነው። ጻድቅ ኢዮብ እጅግ ከፍተኛ በሆነ ስቃይ ውስጥ ማለፉ ለምን? የሚልን ጥያቄ ሊያስነሳ ቢችልም መልሱ እግዚአብሔር በመንገዱ ሁሉ ጻድቅ፤ በሁሉም ሁኔታ ላይ ባለሙሉ ሥልጣን የሆነና በልጆቹ (እርሱን በሚያምኑ) ላይ የሚመጣው መከራ ሁሉ በእርሱ የታወቀና «የተፈቀደ» መሆኑንና በትዕግሥት ለሚጠብቁ መጨረሻው መልካም እንደሚሆንላቸው ያሳያል።

ቁልፍ ቃል/ሐረግ:- «ፍጹምና ቅን» 3 ጊዜ፤

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

♦ «እግዚአብሔርም ሰይጣንን:- በውኑ ባሪያዬን ኢዮብን ተመለከትኸውን? በምድር ላይ እንደ እርሱ ፍጹምና ቅን፤ እግዚአብሔርንም የሚፈራ፤ ከክፋትም የራቀ ሰው የለም፤ በከንቱም አጠፋው ዘንድ አንተ በእርሱ ላይ ምንም ብታንቀሳቅሰኝ፤ እስከ አሁን ፍጹምነቱን ይዘክል። ሰይጣንም መልሶ እግዚአብሔርን። ቁርበት ስለ ቁርበት ነው፤ ሰው ያለውን ሁሉ ስለ ሕይወቱ ይሰጣል። ነገር ግን አሁን እጅህን ዘርግተህ አጥንቱንና ሥጋውን ዳበስ፤ በእውነት በፊትህ ይሰድብሃል አለው። እግዚአብሔርም ሰይጣንን። ሕይወቱን ተወው እንጂ እነሆ፤ እርሱ በእጅህ ነው አለው» (2:3-6)።

♦ «ኢዮብም መለሰ እግዚአብሔርንም እንዲህ አለው። ሁሉን ታደርግ ዘንድ ቻይ እንደ ሆንህ፤ አሳብህም ይከለክል ዘንድ ከቶ እንደማይቻል አወቅሁ። ...መስማትንስ በጆሮ በመስማት ሰምቼ ነበር፤ አሁን ግን ዓይኔ አየችህ፤ ስለዚህ ራሴን እንቃለሁ፤ በእፈርና በአመድ ላይ ተቀምጬ እጸጸታለሁ» (42:1-6)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን እንደሚከተለው በ3 በመክፈል ማየት ይቻላል።

1. የኢዮብ የመጀመሪያ ሁኔታ 1-2
2. የባልንጀሮቹ ምክር 3-37
3. የእግዚአብሔር ንግግር 38-42

1. የኢዮብ የመጀመሪያ ሁኔታ:- ኢዮብ ያዕ በሚባል አገር (ከዛሬዋ እስራኤል በስተ ምሥራቅ አካባቢ) የሚኖር ሀብታም ሰው ነበር። ኢዮብ «ጻድቅ» ሰው እንደ ነበረ እግዚአብሔር ተናግሯል። እግዚአብሔርን የሚያመልከው ስላለው ንብረትና ጤንነት ነው በማለት ሰይጣን ኢዮብን ከሰሰው። ኢዮብን በተወሰነ ደረጃ እንዲፈትነው እግዚአብሔር ለሰይጣን ፈቀደለት። ሰይጣንም በኢዮብ ላይ በተከታታይ አለኝ በሚለውና በአካሉ (በስብዕናው) ላይ ሁሉ ታላቅ መከራ አመጣበት። የኢዮብ ሚስት አስተሳሰብ እግዚአብሔርን መከተልና ማምለክ የሚገባ ችግር እስካልደረሰብን ድረስ ነው የሚል ነበር። ኢዮብ በደረሰበት ሁኔታ «እግዚአብሔር ሰጠ፤ እግዚአብሔርም ነሣ፤ የእግዚአብሔር ስም የተባረከ ይሁን» (1:21) በማለት እግዚአብሔርን አልበደለም። ሆኖም ከመከራው ብርታት የተነሣ ለምን ተወለድሁ፤ ለምንስ አልሞትም (3:20-) እያለ ይጠይቅ ነበር። ኢዮብ እግዚአብሔርን አልካደም ግን ተጠራጠረው፤ መሞትንም ፈለገ (3:11፤ 7:19)፤ የእግዚአብሔርንም የጽድቅ ባሕርይ ጠየቀ (40:8)።

2. የባልንጀሮቹ ምክር:- ሦስቱ ባልንጀሮቹ ኤልፋዝ፤ ብልዳዶስና ሶፋር ከእርሱ ጋር አንድ ሳምንት ከቆዩ በኋላ በሦስት ዙር ኢዮብን ለመምከር ጀመሩ። ምክራቸውም የመጀመሪያው ከ3-14፤ ሁለተኛው ከ15-21፤ ሦስተኛው ከ22-31 ይገኛል። ሦስቱም ባልንጀሮቹ ለኢዮብ የሰጡት ምክር በአጠቃላይ ሲታይ መከራ ሁሉ የሚመጣው በኃጢአት ምክንያት ነው የሚል ነበር። የሦስቱ ምክር የእውነትና የስህተት ድብልቅ አለበት። ለምሳሌ ኤልፋዝ ጻድቁን አይጥልም ማለቱ ልክ ነው (8:20)። በ5:11-13

የተናገረውም በ1ቆሮ 3:19 ተጠቅሶአል። ሆኖም ኢዮብ መከራ የተቀበለው በኃጢአቱ ምክንያት ነው ማለታቸው በ2:3 ስለ ኢዮብ ከተነገረው ጋር ይቃረናል። ኢዮብም እነዚህን የምታስጨንቁ አጽናኞች (16:2) አላቸው። ሦስቱን ባልጀሮች እግዚአብሔር ገሰጸቸው (42:7)። በመጨረሻ የተናገረው ከሁሉም ታናሽ የሚሆን የኤሊሁ ምክር (32-37) ከሦስቱ የተሻለ ነበር። እግዚአብሔር ሰውን በመከራ ውስጥ ያስተምረዋል፤ እግዚአብሔር መልካም ነው (33:24)፤ እግዚአብሔር አይሳሳትም (34:12)፤ እግዚአብሔር ታላቅ ነው (36:26) የሚል ነበር።

3. የእግዚአብሔር ንግግር። እግዚአብሔር ለኢዮብ ሊመልስለት ሲጀምር ሁሉን አዋቂነቱን በተፈጥሮ ምሳሌነት ይነግረዋል። እንዲሁም የእርሱን ታላቅነትና የሰውን ትንሽነት ያሳየዋል። ኢዮብ ለምን በመከራ ውስጥ እያለፈ እንደሆነ አላብራረለትም፤ ከእርሱ ጋር መከራከሩንም አልወደደለትም (40:2)። እግዚአብሔር በኃይሉ ታላቅ፤ በመፍጠር ሥራ ጥበበኛ እንደሆነ (40) ሲገልጽለት ኢዮብ መልስ ያጣል። መከራውም የእግዚአብሔርን ታላቅነት የበለጠ እንዲያውቅ ምክንያት ሆነው። እጅግ ብዙ የማያውቀው ነገር እንዳለ ኢዮብ ተገነዘበ።

ሰው ከእግዚአብሔር ጋር መከራከር፤ ወይም እግዚአብሔርን «ለምን» ብሎ መጠየቅ እንደማይገባው አስተዋለ። እግዚአብሔርንም «አነሆ፤ እኔ ወራዳ ሰው ነኝ፤ የምመልስልህ ምንድር ነው? እጅን በአፌ ላይ እጭናለሁ (40:3-4) አለ። ሦስቱ ባልንጀሮች ኢዮብን መልካም ምክር ባለመምከራቸው እግዚአብሔር ገሰጸቸው፤ ኢዮብም እንዲጸልይላቸው አደረገ። በመጨረሻም ኢዮብን በብዙ በረከትና በረጅም ዕድሜ ባረከው።

ክርስቶስ በመጽሐፈ ኢዮብ፡-

ኢዮብ በመከራ ውስጥ ቢያልፍም የሚዋጀው (የሚታደገው) እንደሚመጣ «እኔን ግን የሚቤዝኝ ሕያው እንደ ሆነ፤ በመጨረሻም ዘመን በምድር ላይ እንዲቆም፤ ይህ ቁርባኔም ከጠፋ በኋላ፤ በዚያን ጊዜ ከሥጋዬ ተለይቼ እግዚአብሔርን እንዳይ አውቃለሁ። እኔ ራሴ አየዋለሁ፤ ዓይኖቼም ይመለከቱታል፤ ከእኔም ሌላ አይደለም። ልቤ በመናፈቅ ዝሎአል (19:25-27) በማለት ተናገረ። ከሞት በኋላ ሕይወት እንዳለ ተረድቷል። ሕይወት ክርስቶስ ነው (ዮሐ 11:25)። ከትንሣኤ በኩር ኢየሱስ ክርስቶስ ነው (1ቆሮ 15:20)።

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔር ልዕልና ታማኝነቱና ክፉን ወደ መልካም መቀየሩ። ሰይጣን አቅሙ የተገደበ በመሆኑ በቅዱሳን ላይ ለሚያመጣው መከራ አስቀድሞ እግዚአብሔርን እንደሚያስፈቅድ ከሉቃ 22:31-32 እንገነዘባለን። ከገደቡም ማለፍ አይቻልም። እግዚአብሔርም ደግሞ ነገሮችን ከዘላለም አንጻር ይመለከታል። ስለዚህ በሰው ላይ የሚመጣው መከራ (ሕመም) በሰይጣንም ሥራ ሊሆን ስለሚችል ለሁሉ ሳይንሳዊ ምክንያት መስጠት አይቻልም ማለት ነው። እግዚአብሔር ከወደደ በሰው ሕይወት ላይ የሚሆኑ ነገሮች ለምን እንደሚሆኑ ሊገልጽልን ይችላል። ባይገልጽልንም ልዑል እግዚአብሔርን «ለምን» ብለን ልንጠይቅው አንችልም። እግዚአብሔር ታላቅነቱን ለኢዮብ ሊያሳውቀው ሲጀምር የጠየቀው «ምድርን በመሠረትሁ ጊዜ አንተ ወዴት ነበርህ?» (38:4) በማለት ነው። ኢዮብ ለዚህ ምንም መልስ አልነበረውም። እግዚአብሔር ለሰይጣን ሲፈቅድም ለእርሱ ክብር የሚያመጣለትን መንገድ ስለሚያውቅ ነው። መጽሐፍ «ኢዮብ እንደ ታገሠ ሰምታችኋል፤ ጌታም እንደ ፈጸመለት አይታችኋል፤ ጌታ እጅግ የሚምር የሚራራም ነውና» (ያዕ 5:11) እንደሚል ልዑል እግዚአብሔር ለኢዮብ በመጨረሻው በብዙ እጥፍ መልካም አደረገለት። በደረሰበህ መከራ የእግዚአብሔርን መልካምነት ሳታይ ለመሞት አትመኝ (6:9)።

ጽኑ እምነት እግዚአብሔር ሁልጊዜም መልካም መሆኑን መገንዘብ ነው። እግዚአብሔርን በመፍራት በሚኖር ሰው ላይ እግዚአብሔር ሳያውቀውና ሳይፈቅደው የሚመጣ ነገር የለም። ሲፈቅድም በገደብ ስለሚሆንና ሁሉም በቁጥጥሩ ሥር ስለሆነ ልጆቹ ፍጹም እንዲታመኑበት ይፈልጋል። እግዚአብሔር ስለሚያደርግልን ነገር ሳይሆን ስለ እርሱነቱ ልንታመንበት ይገባል። ሰው ለሚደረስበት ነገር ሁሉ ወዲያውኑ ማብራሪያ ላያገኝ ይችላል። እግዚአብሔር ሁሉን ነገር አይገልጽምና በእምነት ካልሆነ በቀር ሕይወት ከሰው መረዳት በላይ የሆነ እንቅፅልሽ ይኖረዋል። ስለዚህ እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን ፍቅር በሚያደርግልን ነገር ብቻ የምንለካው ከሆነ ባልተደረገልን ጊዜ እንደ ኢዮብ ሚስት «በደብና መት» የሚለን በዙሪያችን ቅርብ ነው። እምነት የሚታወቀው በፈተና ውስጥ ሲታለፍ ነው (ሮሜ 16:10)።

ሰይጣን ዛሬም በመክሰሱ ቀጥሏል፤ አስተዋይ ሰው ከወጥመዱ ያመልጣል። ከአዳም ዘመን ጀምሮ ሰይጣን አሳችና ዛሬም የወንደሞች ከሳሽ ነው (ዘፍ 3:1-7፤ ራእ 12:9)። በመንፈሳዊው ዓለም ሁልጊዜ ያለ እረፍት ቀንና ሌሊት ይሠራል። በምድር ዙሪያ ይዞራል። እነማን በእግዚአብሔር አጥር ውስጥ እንደሚኖሩም ያውቃል (1:10)። በዚህ ሥራው እስከ መጨረሻው ዘመን ይቀጥልበታል (ራእ 12:10፤ 1ጴጥ 5:8)። አምላካችን ግን እግዚአብሔር ይገሥጽሁ እያለውና ነጭ ልብስም እያለበሰን (ዘካ 3:2) ያኖረናል። እኛም ሰው ያለውን ሁሉ ስለ ሕይወቱ ይሰጣል። ...ይሰድብሃል (ኢዮ 2:4-5) በሚለው የሰይጣን ማጥመጃ ስልት እንዳንገባና ዋናውን ነገር ረስተን እግዚአብሔርን የምንከተለው በሥጋ ስለሚገኝ «በረከት» ብቻ እንዳይሆን በእጅጉ ማተዋል ይገባናል።

ለሁሉም «ሕመም» መድኃኒቱ አንድ አይሆንም። የኢዮብ ሦስቱ ባልገጃሮች ወደ እርሱ መምጣታቸውና ለማጽናናት ለባት ቀን አብረውት መቆየታቸው ጥሩ ነገር ሆኖ ሳለ ምክራቸው ግን ለኢዮብ መከራ መነሻውን ከሚያውቀው ከእግዚአብሔር ዘንድ የተገኘ አልነበረም። ኢዮብን በመከራ ውስጥ የምታልፈው ከኃጢአትህ የተነሣ ነው የሚለው አስተሳሰብ በከፊል እውነት ላይ የተመሠረተ ነው። በእርግጥ ሰው የዘራውን ያጭዳል (ገላ 6:7፤ መዝ 37:25)፤ ሆኖም የኢዮብ መከራ ግን የኃጢአት ፍሬ አልነበረም። በቅዱሳን ላይ የሚመጣ መከራ ሁልጊዜ በኃጢአት ምክንያት የመጣ ቅጣት ላይሆን ይችላል። እግዚአብሔርን የሚፈሩም እንደ ኢዮብ በመከራ ውስጥ ሊያልፉ ይችላሉ። ለዚህም ኢዮብ ሕኔ ደግሞ እንደ እናንተ እናገር ዘንድ ይቻላችኋል፤ ነፍሳችሁ በነፍሴ ፋንታ ቢሆን ኖሮ፣ እኔ በእናንተ ላይ ቃል ማሳካት፤ ራሴንም በእናንተ ላይ መነቅነቅ በተቻለኝ ነበር (16:4) አላቸው።

ሰውን ለመምከርና ለማጽናናት የሚያስብ ሰው «የችግርህን መነሻ እኔ አውቃለሁ» ብሎ ከመጀመሩ በፊት ለሰው ችግር ሁሉ በቂ መልስ እንደሌለው በመገንዘብ እግዚአብሔር ስለዚያ በችግር ላይ ስላለ ሰው የሚናገረውን በጸሎት ማድመጥ ይጠቅማል። ያለዚያ ከመናገር ይልቅ ዝምታ የበለጠ ያጽናናል (13:5)። እኛ ምክር አዳዮች አይደለንም። ድንቅ መካር ክርስቶስ ብቻ ነው (ኢሳ 9:6)። ሌላውን ሰው ስንወቅስ እግዚአብሔር ያነጻውን እንተ አታርክሰው (ሐዋ 10:15) እንደተባለው ዓይነት እንዳይሆንብን መጠንቀቅ ይገባናል።

ምዕራፍ 19:- መዝሙረ ዳዊት

ጸሐፊው:- ዳዊትና ሌሎች ናቸው። የ100 መዝሙሮች ጸሐፊ በየመዝሙሩ መጀመሪያ ላይ ተመልክቶአል። ዳዊት 73፤ አሳፍ 12፤ ቆሬያውያን 11፤ ሰሎሞን 2፤ ሙሴ 1፤ ኢታን 1 መዝሙሮች ሲጽፉ የተቀሩት 50 መዝሙሮች በማን እንደተጻፉ አልተገለጸም። ሆኖም ለምሳሌ በሐዋ 4:25 እና ዕብ 4:7 መሠረት መዝ 2 እና 95 በዳዊት እንደተጻፉ ስለተገለጸ ቀሪዎቹም በዳዊት የተጻፉ ሊሆኑ ይቻላሉ።

የተጻፈበት ጊዜ:- ከ1400-500 ዓ.ዓ.። መዝሙሮቹ በተለያዩ ጸሐፊዎች የተጻፉ ስለሆኑ ጊዜው ይለያያል። ከሁሉም የሚቀድመው በሙሴ የተጻፈው መዝ 90 በ1400 ዓ.ዓ. እንደሚሆን ሲገመት የዳዊት መዝሙሮች ደግሞ ከ1020-975 ዓ.ዓ. ባለው ጊዜ እንደሆነ ይታሰባል። እንዲሁም ከምርኮ ስለመመለስ የሚናገሩት መዝ 126ና 137 ከ500 ዓ.ዓ. በፊት እንደተጻፉ ይገመታል።

የመጽሐፉ ስያሜ:- መጽሐፉ «በእስራኤል ዘንድ መልካም ባለቅኔ በሆነው በእሴይ ልጅ ዳዊት» (2ሳሙ 23:1) የተሰየመ ነው። በዕብራይስጥ ተሃሊም⁵¹ ወይም ውዳሴ ይባላል። የመዝሙረ ዳዊት አጻጻፍ ፓራራሊዝም⁵² የተሰኘ የአጻጻፍ ስልት ይጠቀማል። ፓራራሊዝም ማለት አቻ ዘይቤ ወይም እኩያ አባባል እንደ ማለት ነው።

ዋና ስዎች:- ዳዊት፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ።

⁵¹ *Sepher Tehillim* (book of praises). Gk: *Psalmoi*, - "songs to the accompaniment of a stringed instrument."

⁵² መዝሙረ ዳዊት የተለያዩ የፓራራሊዝም (ደግሞሽ ወይም ንጽጽር) የአጻጻፍ ስልቶችን ይጠቀማል። እነዚህ Parallelism ዓይነቶች Synonymous/repeat (ተመሳሳይ), antithetical/contrast (ተቃራኒ) synthetical/ progressive (ተደጋጋፊ/የሚያድግ ሀሳብ) ይባላሉ።

ዋና ሀሳብ፡- ምስጋና የሚገባውን እግዚአብሔርን ማመስገንና ማወደስ ነው። መዝሙረ ዳዊት ብዙ ጸሎቶችን በመዝሙር ስለሚገልጽ የመዝሙር-ጸሎት ሊባልም ይችላል። የእግዚአብሔር ስም በሁሉም መዝሙሮችና በአጠቃላይ 1200 ጊዜ ተጠቅሶአል። ይህም በሀዘንም ጊዜ ቢሆን (መዝ 74) ወይም በሃሌ ሉያ (መዝ 150) የዝማሬ ትኩረቱ እግዚአብሔር መሆኑን ያመለክታል። እግዚአብሔር ካልተመሰገነ መንፈሳዊ መዝሙር የለምና። መዝሙረ ዳዊት ከመጽሐፍ ቅዱስ ሰፊው መጽሐፍ ሲሆን ረጅሙ ምዕራፍ ምዕ 119 ነው። ሰው ላለበት የተለያየ ሁኔታ ሁሉ ለውስጥ ልቡ የሚናገር መጽሐፍ ስለሆነ ሰዎች በብዛት የሚያነቡት መጽሐፍ ነው። መዝሙረ ዳዊት በአዲስ ኪዳን 81 ጊዜ ተጠቅሶአል።

ተደጋጋሚ ቃል፡- ውዳሴ (ምስጋና) 166 ጊዜ፤ በረከት፤ ይባረክ፤ ባርኩ 100 ጊዜ ያህል፤ ጽድቅ (ጻድቅ) 130 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች፡-

- ♦ «ምስጉን ነው በክፉዎች ምክር ያልሄደ፤ በኃጢአተኞችም መንገድ ያልቆመ፤ በዋዘኞችም ወንበር ያልተቀመጠ። ነገር ግን በእግዚአብሔር ሕግ ደስ ይለዋል፤ ሕጉንም በቀንና በሌሊት ያስባል» (1:1-2)።
- ♦ «አቤቱ ጌታችን፤ ስምህ በምድር ሁሉ እጅግ ተመሰገን» (8:9)።
- ♦ «እግዚአብሔር እረኞቹ ነው፤ የሚያሳጣኝም የለም። በለመለመ መስክ ያሳድረኛል፤ በዕረፍት ውኃ ዘንድ ይመራኛል። ነፍሴን መለሳት፤ ስለ ስሙም በጽድቅ መንገድ መራኝ። በሞት ጥላ መካከል እንኳ ብሄድ አንተ ከእኔ ጋር ነህና ክፉን አልፈራም፤ በትርህና ምርኩዝህ እነርሱ ያጸናኑኛል። በፊቱ ገበታን አዘጋጀህልኝ በጠላቶቼ ፊት ለፊት ራሴን በዘይት ቀባህ፤ ጸዋዬም የተረፈ ነው። ቸርነትህና ምሕረትህ በሕይወቴ ዘመን ሁሉ ይከተሉኛል፤ በእግዚአብሔርም ቤት ለዘላለም እኖራለሁ» (23:1-6)።
- ♦ «አሕዛብ ሁላችሁ፤ እግዚአብሔርን አመስግኑት፤ ወገኖችም ሁሉ ያመስግኑት፤ ምሕረቱ በእኛ ላይ ጸንታለችና፤ የእግዚአብሔርም እውነት ለዘላለም ትኖራለች» (117:1-2)።

- ♦ «ጉልማላ መንገዱን በምን ያነጻል? ቃልህን በመጠበቅ ነው። በፍጹም ልቤ ፈለግሁህ፤ ከትእዛዝህ አታርቀኝ። አንተ እንዳልበድል፤ ቃልህን በልቤ ሰወርሁ» (119:9-11)።
- ♦ «እስትንፋስ ያለው ሁሉ እግዚአብሔርን ያመስግን»። ሃሌ ሉያ (150:6)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- ብዙዎች 150 መዝሙሮች የያዘውን መጽሐፍ በ5 የመጽሐፍ ክፍሎች ይከፍሉታል። እያንዳንዱ የመጽሐፍ ክፍል የሚጨርሰው በምስጋናና ውዳሴ ነው። መጽሐፉን ከፔንታቴክ መጻሕፍት ጋርም በማዛመድ የሚከፍሉት አሉ።

1. መጽሐፍ 1፡ ስለ ሰውና ተፈጥሮ (1-41) - ዘፍጥረት
2. መጽሐፍ 2፡ ስለ እስራኤልና ነጻ ስለ መውጣት (42-72) - ዘጸዓት
3. መጽሐፍ 3፡ ስለ አምልኮና ቤተ መቅደስ (73-89) - ዘሌዋውያን
4. መጽሐፍ 4፡ በምድር ላይ ጉዞ (90-106) - ዘትልቁ
5. መጽሐፍ 5፡ የእግዚአብሔር ቃልና ውዳሴ (107-150) - ዘዳግም

እንዲሁም በመዝሙሮቹ ይዘት ለምሳሌ ያህል በሚከተለው መንገድ ይሰባሰባሉ።

- ♦ መሲሐዊ መዝሙሮች- 2፤ 8፤ 16፤ 22፤ 31፤ 34፤ 35፤ 40፤ 41፤ 45፤ 68፤ 69፤ 72፤ 102፤ 110፤ 118። ስለ ክርስቶስ የተነገሩ ትንቢቶችን ይዘዋል።
- ♦ ስለ ፍጥረትና ተፈጥሮ መዝሙሮች፡- 8፤ 19፤ 104
- ♦ የእስራኤል ከባርነት ነጻ ስለ መውጣት መዝሙሮች፡- 78፤
- ♦ የሃሌሉያ ውዳሴ መዝሙሮች፤ 8፤ 97፤ 100፤ 106፤ 113፤ 115፤ 117፤ 135፤ 136፤ 146፤ 150
- ♦ የጸሎት፡- 3፤ 55፤ 79፤ 80፤ 86፤ 123
- ♦ የንስሐ፡- 32፤ 51፤ 103
- ♦ ስለ ፍትህ- 2፤ 7፤ 14፤ 26፤ 37፤ 49፤ 58፤ 82፤ 94፤ 145
- ♦ ስለ ጥበቃ- 3፤ 4፤ 7፤ 16፤ 17፤ 18፤ 23፤ 27፤ 31፤ 91፤ 121፤ 125
- ♦ ስለ ብቸኝነት፡- 9፤ 10፤ 12፤ 13፤ 27፤ 40፤ 43
- ♦ ስለ ምሪት፡- 1፤ 5፤ 15፤ 19፤ 25፤ 32፤ 48

ክርስቶስ በመዝሙረ ዳዊት መጽሐፍ፡-

መዝሙረ ዳዊት ስለ ክርስቶስ የተነገሩ በርካታ ትንቢቶችና ምሳሌዎችን ይዟል። ሠንጠረዥ 23 ስለ ክርስቶስ የተነገሩና በአዲስ ኪዳን የተፈጸሙ ትንቢቶችን ያሳያል።

ሠንጠረዥ 23

ስለ ክርስቶስ በመዝሙር የተነገሩና በአዲስ ኪዳን የተፈጸሙ ትንቢቶች

ስለ ክርስቶስ የተነገረው	መዝሙር	አዲስ ኪዳን
1. መወለዱ	104:4	ዕብ 1:7
2. ዳዊት ልጅ መሆኑ	89:3-4፤ 35-36	ማቴ 20:30፤ 22:41
3. የእግዚአብሔር ልጅ መሆኑ	2:7	ዕብ 1:5፤ 6
4. መከራ መቀበሉ	8:4	ዕብ 2:6፤ 1ቆሮ 15:27
5. መለኮትነቱ	45:6	ዕብ 1:8
6. አገልግሎቱ	69:9	ዮሐ 2:17
7. የአባቱን ፈቃድ ለማድረግ መጣ	40:6-8	ዕብ 10:5-7
8. መጠላቱ/ መገፋቱ	118:22	ማቴ 21:42
9. አልፎ መሰጠቱ	41:9	ዮሐ 13:18
10. መለቀሉ	22	ማቴ 27:39፤ 43፤ 46፤ ሉቃ 23:35፤ ዮሐ 19፤ ዕብ 2:12
11. አጥንቱ አይሰበርም	34:20	ዮሐ 19:36-37
12. ትንሣኤው	16:8-10	ሉቃ 24:5-7፤ ሐዋ 2፡ 25-32
13. ዕርጉቱ	68:18	ኢፌ 4:8
14. መግዛቱ	102:26	ዕብ 1:11
15. አሳልፎ መስጠት	41:9	ሉቃ 22:48፤ ዮሐ 13:18
16. ለመፍረድ ይመለሳል	96:13	1ተሰ 1:10
17. የዘላለም ካህን-ነጉሥ ነው	110:4	ዕብ 6:20፤ 5:6

ዋና ትምህርት፡-

የእግዚአብሔርን ትእዛዝ በመጠበቅ የሚጠቀመው ጠባቂው ነው። ፍጹም፤ የታመነ፤ ቅን፤ ብሩህ (19:7-8) የሆነው የእግዚአብሔር ቃል ለነፍሱ መመለስ፤ ለጥበብ፤ ለልብ ደስታ፤ ለዓይን ብርሃን ፍቱን መድኃኒት ነው። እጅግ ክቡርና ጣፋጭም ነው። ይህን ተረድቶ የሚጠብቀው (የሚኖርበት) ጥቁሙን የተረዳ ሰው ነው።

የእግዚአብሔር እረኝነት ሙሉ ነው። የእረፍት፤ የመመለስና የምሪት ፍላጎታችንን የሚሞላ፤ ሞትን ሳይቀር የሚያስፈራንን ዝም የሚያሰኛልን፤ በዕድሜ ዘመናችን ሁሉ በበጎ ነገር የሚያጠግበን መልካም እረኛ እግዚአብሔር ነው (መዝ 23)። ለእርሱ ሃሌሱ ይሁን።

ሃሌሱ ያ- ምስጋና ለሚገባው ጌታ። ዳዊት የመዘምራንን አገልግሎት በእግዚአብሔር ቤት አስጀመረ (1ዜና 6:31፤ 15:16)። ዳዊት ራሱ በእግዚአብሔር ፊት ይዘምራል (2ሳመ-6:14)። በተቸገረም ጊዜ የውስጥ ስሜቱን በዝማሬ ለእግዚአብሔር ይገልጻል። ምስጋና የሚገባውን እግዚአብሔርን እጠራለሁ ከጠላቶቼም እድናለሁ (መዝ 18:3)። መላእክትም በበጉ ፊት ወድቀው ለተገባው ...እያሉ አዲስን ቅኔ ይዘምራሉ (ራእ 5:8-11)። እኛም ለዚህ ጌታ ዘወትር ምስጋና ልናቀርብለት ይገባናል።

ምዕራፍ 20:- መጽሐፈ ምሳሌ

ጸሐፊው:- የንጉሥ ዳዊት ልጅ ሰሎሞን ነው (1:1፤ 10:1፤ 25:1)። እንዲሁም አጉር (30)ንና ልሙኤል (31)ን ሁለቱን ምሳሌዎች ጽፈዋል። ሰሎሞን «ሦስት ሺህ ምሳሌዎች ተናገረ፤ መጋልዩም ሺህ አምስት ነበረ» (1ነገ 4:32)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 950-700 ዓ.ዓ.። የንጉሡ ሕዝቅያስ ሰዎች ስላስባሰቧቸው ምሳሌዎች በ25:1 ስለሚናገር መጽሐፉ በ950 ዓ.ዓ አካባቢ በሰሎሞን ተጽፎ 700 ዓ.ዓ አካባቢ ባለው ጊዜ እንደተጠናቀረ ይታሰባል።

የመጽሐፉ ስያሜ:- ምሳሌ የሚለው ከመጽሐፉ ይዘት የተወሰደ ነው (1:1)። «ምሳሌ» በዕብራይስጥ ማሻል⁵³ ማለትም መሳይ፣ አምሳያ፣ መምሰል፣ የሚል ሀሳብ ኖሮት በምሳሌ የተነገረ የጥበብ ንግግር ነው። («ቅጥር እንደሌላት እንደ ፈረሰች ከተማ፣ መንፈሱን የማይከለክል ሰው እንዲሁ ነው» (25:28) ሲል ራሱን የማይቆጣጠር ሰው ቅጥሯ በፈረሰ ከተማ ተመስሏል ለማለት ነው)።

ዋና ሰዎች:- ሰሎሞን፤

ዋና ሀሳብ:- ከጥበብ ሁሉ በላጩ እግዚአብሔርን መፍራት ነው። ሰዎች በየዕለቱ ከእግዚአብሔር ጋር እንዴት መጓዝ እንደሚገባቸው ተግባራዊ ምክር ይሰጣል። መጽሐፉ ስለ ኃጢአት፣ ፍቅር፣ ገንዘብ፣ ፍርድ፣ ልጆች፣ ሀብት፣ ድህነት፣ ትዕቢት፣ ምላስ፣ ቅጣት፣ ስንፍና፣ ጓደኛ፣ ሞት፣ ወዘተ በሚሉ በርካታ የሕይወት ርዕሶች ሰው እንዴት በጥበብ መኖር እንዳለበት ጠቃሚ ምክርና ትምህርት ይሰጣል። በኑሮ ውጥረት ውስጥ

⁵³ Hb: mashal, comes from a root meaning "to be like," or "to represent." fromma - "to be like, represent"- means "parallel," "similar," or "a comparison." mashal, comes from a root meaning "to be like," or "to represent." ምሳሌ- ለግንዛቤ በሚያመች አነጋገር ማለት ነው።

ለሚኖር ሰው ኑሮን ለማሸነፍና በስልት ለመኖር የጥበብ ማጎደር ነው። መጽሐፉ በአዲስ ኪዳን 60 ያህል ጊዜ ተጠቅሶአል።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- ጥበብ ወይም ጥበበኛ 85 ጊዜ ሲገኝ 70 ጊዜ ከተጻፈው ጻድቅ ወይም ጽድቅ ከሚለው ጋር የተያያዘ ነው። በአንጻሩ ጥፋት የሚለው 85 ጊዜ ሲገኝ ከእርሱ ጋር የተገናኘው ሰነፍ ወይም ሰንፍና 71 ጊዜ ይገኛል።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

- ✦ «የጥበብ መጀመሪያ እግዚአብሔርን መፍራት ነው (1:7)።
- ✦ «በፍጹም ልብህ በእግዚአብሔር ታመን፤ በራስህም ማስተዋል አትደገፍ፤ በመንገድህ ሁሉ እርሱን እወቅ፤ እርሱም ጎዳናህን ያቀናልሃል። በራስህ አስተያየት ጠቢብ አትሁን፤ እግዚአብሔርን ፍራ፤ ከክፋትም ራቅ (3:5-7)።
- ✦ «እግዚአብሔር ስም የጸና ግምብ ነው፤ ጻድቅ ወደ እርሱ ሮጦ ከፍ ከፍ ይላል» (18:10)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- መጽሐፉን እንደሚከተለው በ4 ክፍሎች ማየት ይቻላል።

1. የጥበብ ምንነትና ክቡርነት - በአባትን ልጅ መካከል የተደረገ ንግግር (1-9)
2. የሰሎሞን ምሳሌዎች (10-24)
3. በሕዝቅያስ ሰዎች የተቀዱ የሰሎሞን ምሳሌዎች (25-29)
4. የአጉርና ልሙኤል ምሳሌዎች (30-31)

የመጽሐፉን መልእክት ባጭሩ ለመረዳት ጥቂት ርዕሶች እንደሚከተለው ቀርበዋል።

ጥበበኛ ሰው:- በእግዚአብሔር የሚታመን እንጂ በራሱ ማስተዋል የማይደገፍ፤ ከእግዚአብሔር ጋር የጠበቀ ግንኙነት አለው (3:5-6፤ 11:14፤ 15:22፤ 16:9)። ጥበበኛ ሰው መለኮታዊ ምሪትን ይጠይቃል። እግዚአብሔር ምሪትን እርሱን በሚፈሩ ባልጀሮች በኩልም ይሰጣል። ጥበበኛ ሰው ትሑት የሆነ (15:25፤ 16:18-19፤ 21:4)፤ ከኃጢአት የራቀ (6:16)፤ በሚዛን ታማኝ የሆነ (11:1፤ 16:11)፤ በሥራው ትጉህ የሆነ ነው (20:13፤ 24:33-34)።

የሀገር አመራር ጥበብ፡፡ እግዚአብሔር በሀገር መሪዎች ላይ ልዑል ነው (8:15-16፤ 21:1-2)፡፡ ስለዚህ በፍትህ ማስተዳደር ይገባቸዋል (31:1-9)፡፡ እግዚአብሔር ጽድቅን እንደሚወድና ኃጢአትን እንደሚቀጣ ሁሉም ሰው ሊያውቅ ያስፈልጋል (11:11፤ 14:34)፡፡ ጥሩ አመራር ባለበት ሰላም አለ (11:14)፤ ሕዝብን ሁሉ የሚጠቅም ነገር ይሠራል (24:3)፤ ለሕዝቡም ደስታ ይሆናል (29:2)፡፡

የቤተሰብ አስተዳደር ጥበብ፡፡ ልባም ሚስት ከእግዚአብሔር የምትሰጥ በረከት ናት (18:22፤ 19:14)፡፡ ወላጆች ለልጆቻቸው መልካሙን መንገድ ማሳየት አለባቸው (22:6)፤ በሥርዓትም ማሳደግ ይገባቸዋል (13:24፤ 22:15፤ 23:13)፡፡ ልጅን በሚሄድበት መንገድ ምራው ባደገ ጊዜ ከእርሷ ፈቀቅ አይልም (22:6)፡፡ ልጆችም ወላጆቻቸውን ሊያከብሩና ሊሰሙአቸው ይገባል (1:18-19)፡፡

ልባም ቤት፡፡ መልካም ሚስት ናት (31:11-12፤ 23-24)፤ ቤቷን ትሠራለች (14:1) ለልጆቿ መልካም እናት ናት (31:14-15፤ 18፤ 21፤ 27)፡፡ ለሌላው ሰው ግድ ይላታል (31:11-12፤ 23-24)፤ በንግግሯ ጥበብና ነች (31:26)፤ ባሏ እንዲከናወንለት ትረዳዋለች (31:23)፡፡ ይህ ሁሉ መልካምነት እግዚአብሔርን ከመፍራቷ የሚገኝ ነው (30)፡፡ ተላላ ቤት ግን ተጨቃጫቂ ነች፤ እረፍት አትሰጥም (21:19፤ 25:24፤ 27:15-16)፡፡

ከጓደኛ ጋር የመኖር ጥበብ፡፡ የወዳጆችን ቁጥር መመጠን ከቅርቦችም ጋር መጠጋጋት መልካም ነው (18:24)፡፡ መልካም ወዳጅ ራስን ለማስተካከል ይጠቅማል (27:14)፤ እውነተኛ ወዳጅ በያቅስልም ለመርዳት ነው (27:6)፡፡ ወደ ክፋት ከሚመሩ ወዳጆች ራቅ (1:10-19)፡፡ የሀብት ብዛትን በማየት የሚመጣ ወዳጅነት ጎጂ ነው (19:4)፡፡ ወዳጅነትም በሆነ ልክ አለው (16:28፤ 17:9)፡፡

የገንዘብ አያያዝ ጥበብ፡፡ ገንዘብን ለጽድቅ አውለው፤ በከንቱ አታባክን (10:16)፤ ለጋስ ሁን (11:24፤ 25፤ 22:9) ከራስህ ጥቅም ይልቅ የሌሎችን አስቀድም (11:26)፤ ብልጣ ብልጥ አትሁን (17:18፤ 22:26-27)፤ ጉቦ አትቀበል (17:23)፤ ችግረኞችን እርዳ (19:17፤ 21:13፤ 22:9)፤ ለወደፊቱ ብለህም ቆጥብ (21:20)፤ ለመበደር አትቻክል (22:7)፡፡

የምላስ (አንደበት) ዓይነቶች፡፡ አራት ዓይነት አንደበቶች አሉ፡፡

1. አንደበታቸውን የሚገቱ፡- ከመናገራቸው በፊት የሚያስቡ፤ ራሳቸውን የሚገዙ (10:19፤ 11:12-13፤ 12:16፤ 13:3) ጥበበኞች ናቸው፡፡
2. ተገቢውን ቃል የሚናገሩ፡- ቃላቸው ደስ የሚያለኝ፤ ለፈውስ የሚሆን (10:32፤ 12:18፤ 25፤ 15:23፤ 26) ጥበበኞች ናቸው፡፡
3. ጠማማ ንግግር የሚናገሩ፡- ነውረኛና ሐሜተኛ አንደበት ያላቸው ናቸው (6:12-14፤ 8:13፤ 16:28፤ 18:8 25:18)፡፡ ይህ የጥበብ መጉደል ነው፡፡
4. ሐሰተኛ አንደበት ያላቸው፡- ተሳዳቢ ምላስ ያላቸው፤ በግደያለሽነት የሚናገሩ (10:18፤ 32፤ 11:9፤ 12:16፤ 18፤ 15:4)፡፡ እነዚህ ሰነፎች ናቸው፡፡ ከመናገር ይልቅ ማድመጥን ወደድ (15:1-2፤ 20:19፤ 26:20) ጥበብ ነው፡፡

ክርስቶስ በመጽሐፈ ምሳሌ፡፡

«ወደ ሰማይ የወጣ የወረደስ ማን ነው? ነፋስንስ በእጁ የጨበጠ ማን ነው? ውኃንስ በልብሱ የቋጠረ ማን ነው? የምድርን ዳርቻ ሁሉ ያጸና ማን ነው? ይህን ታውቅ እንደ ሆነህ፤ ስሙ ማን የልጁስ ስም ማን ነው? (ምሳ 30:4)፡፡ ይህ የመለኮት መግለጫ ነው፡፡ ስሙ እግዚአብሔር የልጁ ስም ኢየሱስ ክርስቶስ ነው፡፡ እንዲሁም ምዕ 8 ጥበብ «እኔነት» ባለው ሰው ምሳሌ ተገልጿለች፡፡ መለኮታዊ ነች (22-31)፤ ሕይወትን የምትሰጥ ናት (35-36)፤ ጸድቅ (8-9)፤ ለሚፈልጓት የምትገኝ (1-6፤ 32-35)፡፡ ይህ ጥበብ ሁሉ በእርሱ ስላለው (ቆላ 2:3)፤ በሥጋ ስለተገለጠው ክርስቶስ ያመለክታል፡፡ እርሱ ጥበባችን ነው (1ቆሮ 1:24፤ 30)፡፡

ዋና ትምህርት፡-

ጥበብ በጽድቅ በመኖር ይገኛል፡፡ ጽድቅ እግዚአብሔርን በመፍራት መኖር ነው፡፡ እግዚአብሔርን መፍራት ለእርሱ የሚገባውን አክብሮት መስጠት ነው (10:27፤ 14:26-27፤ 15:16፤ 16:6፤ 19:23፤ 28:14)፤ ከክፉ መራቅ ነው (8:13፤ 16:6)፡፡ ይህን የዕድሜ ክልል አይወስነውም፡፡ እግዚአብሔርን መፍራት የጥበብ መጀመሪያ ነው (1:7፤ 2:5፤ 9:10፤ 15:33)፡፡

ወደ ሕይወት ይመራል (14:27)፤ የጸሎት መልስ ያስገኛል (1:29)፤ ዕድሜን ያረዝማል (10:27)፤ ተስፋን ያድሳል (23:17-18; 15:16) ከሀብት ይልቅ ይሻላል (22:4)።
የጥበብን ምንነት ለመገንዘብ የሚከተለው ቀመር ሊያግዝ ይችላል።

ጥበብ = እውቀት + ስልት

ለማያዊ ጥበብ = እውቀት + ስልት + ጽድቅ

እውቀትን በተገቢው ሁኔታ ማዋል ስልት ነው እንበል። እውቀትና ስልት በአንድ ላይ ጥበብ ይሆናሉ። ይህ ጥበብ እግዚአብሔርን በመፍራት (ማለትም በጽድቅ) ሲሆን ለማያዊ ጥበብ ነው። እውነተኛ ጥበብ እግዚአብሔርን ወደ መፍራት ይመራል (2:1-5)። እግዚአብሔር የጥበብ ለጋስ ስለሆነ ለሚለምነው ይሰጣል (ያዕ 1:5)። ለሎሞንም ለምኖ ተቀብሏል (1ነገ 3:5-9፤ 12፤ 4:29)።

እግዚአብሔርን መፍራት የሌለበት ሕይወት የስንፍና ኑሮ ነው። ሰነፍ ሰው ኃጢአትን አቅልሎ የሚመለከት (14:9)፤ የእግዚአብሔርን ምክር የማይሰማ (12:15፤ 15:5)፤ በራሱ (በእውቀት፤ ችሎታ፤ ሀብት) የሚታመን (28:26)፤ የራሱን ሕልም የሚከተል (17:24፤ 18:4)፤ እግዚአብሔርን የሚወቅስ (19:3)፤ ኑሮን ያለ እግዚአብሔር ለመኖር የሚጥር ሰው ነው።

መማር ያላቆመ ሰው ጥበበኛ ነው። ጥበበኛ ሰው ለመማር ይፈልጋል (12:1)፤ ያደምጣል (12:15፤ 21:11፤ 24:6)፤ ምክር ይጠይቃል (13:14፤ 19:20፤ 25:11)፤ ምክርንና ተግሳጽን በደስታ ይቀበላል (10:8፤ 23:12፤ 25:12)፤ የእግዚአብሔርን ምክር በመስማት ጥበብን ይጨምራል (1:5)።

ምዕራፍ 21:-

መጽሐፈ መክብብ

ጸሐፊ:- በኢየሩሳሌም የነገሠ የሰባኪው የዳዊት ልጅ ሰሎሞን ነው (1:1)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 935 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ:- የጉባዔ ስብከት የሚል ትርጉም ይዟል።⁵⁴ መክብብ ማለት ሰባኪ፤ አስተማሪ፤ በሰባኪው ዙሪያ የሚከቡ ሰሚዎች ወይም የጉባዔ ስብከት ማለት ነው። መደምደሚያ፤ መጨረሻ እንደ ማለትም ይሆናል።

ዋና ሰዎች:- ሰባኪው ሰሎሞን

ዋና ሀሳብ:- ሕይወት ያለ እግዚአብሔር ከንቱ፤ የከንቱ ከንቱ መሆኑን ማሳየት ነው። ምድራዊ ስኬትን የሕይወት ዓላማና ግብ አድርጎ መኖር ከንቱ ነው። ሕይወት እንፋሎት፤ ጤዛ ነው፤ ያልፋል፤ ይጠፋል።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- «ከንቱ» 38 ጊዜ፤ «ሰባኪ» 7 ጊዜ፤ «ሁሉ ከንቱ» 6 ጊዜ፤ «የከንቱ ከንቱ» 3 ጊዜ፤ «ከሐረይ በታች» 29 ጊዜ። «ጊዜ/ዘመን አለው» 39 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች:-

♦ «ሰባኪው»- ከንቱ፤ ከንቱ፤ የከንቱ ከንቱ ሁሉ ከንቱ ነው ይላል (1:2)።

♦ «የነገሩን ሁሉ ፍጻሜ እንስማ» ይህ የለው ሁለንተናው ነውና፤ እግዚአብሔርን ፍራ፤ ትእዛዙንም ጠብቅ። እግዚአብሔር ሥራን ሁሉ የተሰወረውንም ነገር ሁሉ፤ መልካምም ቢሆን ክፉም ቢሆን፤ ወደ ፍርድ ያመጣዋልና (12:13-14)።

⁵⁴ Gk ecclesiastes- "assembly" derived from ekkle..sia, "assembly, church." "The Hb- Qoheleth,- "one who convenes and speaks at an assembly," or "an ecclesiastic" or "preacher."

የመጽሐፉ አከፋፈል:- በ4 በመክፈል እንመለከተዋለን።

1. ዋናው ርዕስ (1:1-3)
2. ሁሉ ከንቱ (1:4-6:12)
3. በከንቱነት ውስጥ ያለ ጥበብ (7:1-12:8)
4. ማጠቃለያ:- ኑሮ ከፀሐይ በላይ (12:9-14)

1. **ዋናው ርዕስ።** መጽሐፉ «ከንተ ከንቱ ከንቱ» በማለት ይጀምራል። ይህን እንደ ዋና ርዕስ በመውሰድ በቀሪዎቹ ክፍሎች ከተለያዩ የሕይወት ዘርፎች አንጻር ከንቱነቱን እያረጋገጠ ይሄዳል።

2. **ሁሉ ከንቱ።** ለሰው ከፀሐይ በታች ምን ትርፍ አለው? ብሎ በመጠየቅ የሁሉን ከንቱነት ያሳያል። ኑሮ ከፀሐይ በታች እንደ አዙሪት ቀለበት ነው። ዘላቂ ትርፍ የሌለው ድካም ብቻ ነው (1:4-11)። ሰው የሚሠራው ሁሉ ከንቱ ነው (1:14)፤ ጥበብን ፈልግ ግን እርሱም ከንቱ ነው (1:17)፤ ደስታን ፈልግ እርሱም ቢሆን ከንቱ ነው (2:11)፤ እወቀትም ከንቱ ነው (2:17፤ 21፤ 23፤ 26)፤ ሀብትም ከንቱ ነው (5:8-6:12)፤ ሁሉም ወደ አፈር ይሄዳል (3:20፤ መጨረሻው ሞት ነው (2:12-23)፤ ሁሉም ሰው ይሞታል (8:9-9:3)።

3. **በከንቱነት ውስጥ ያለ ጥበብ።** ከሞት በኋላ ሌላ ሕይወት የለም ብሎ የሚያስብ በዚህኛው ዓለም ለመደሰት የሚችለውን ሁሉ ይሞክራል (9:1-10)። ሞት ሰውን ሁሉ እኩል ያደረገዋልና (8:10-9:6)፤ ስለዚህ «ብላ ጠጣ» ነው (2:24፤ 3:13፤ 22፤ 5:18-19፤ 8:15፤ 9:7-9፤ 11:9)። ሆኖም ፍርድ መምጣቱ አይቀርም (3:17)። ሰው ዘላለማዊ ፍጡር ነው (3:9-11)፤ ስለተሰጠው ሰጦታ ሁሉ በእግዚአብሔር ይጠየቃል (3:12-22)። ስለዚህ እግዚአብሔርን መፍራት ይገባል (5:1-9)።

4. **ኑሮ ከፀሐይ በላይ።** ሰው ምንም ያህል በተድላ ቢኖር፤ ከሞት አያመልጥም። ሰው ያለውን ሁሉ ሞት ስለሚነጥቀውና ራቱን ስለሚያስቀረው ሕይወት ትርጉም የለሽ ነው (2:17)። የሀብት ብዛት ለሰው ጭንቀት ይጨምርበታል (5:11-12)፤ ሲሞት ደግሞ ከሀብቱ ምንም ይዞ አይሄድም (5:15)። ስለዚህ ከፀሐይ በታች ለሕይወት ትክክለኛ ትርጉም አይገኝም። ጥበብን ሰው ግን በወጣትነት ዘመኑ አምላክን ያስባል (12:1)። የከንቱነት መድኃኒቱ እግዚአብሔርን መፍራት ነው (12:9-12)። ስለዚህ ከፀሐይ በላይ ሙሉ ተስፋ አለ።

ክርስቶስ በመጽሐፈ መክብብ:-

ሰውን ከከንቱነት የሚታደግ፤ ትርጉም ያለውና የተትረፈረፈ ሕይወት የሚሰጥ ክርስቶስ ነው (ዮሐ 10:10፤ 7:37-38)።

ዋና ትምህርት:-

የሕይወት ሁለት መልኮች:- ከፀሐይ በታችና ከፀሐይ በላይ የሕይወት ሁለት መልኮች ናቸው። ሰው ኑሮን በራሱ ጥረት ብቻ ለመኖር ሲሞክር መጨረሻው የሰው ጥበብ ብቻ ይሆናል። ሕይወት «የመወለድ-ማደግ-መሞት» አዙሪት ሰንሰለት ብቻ ከሆነ አሰልጣኝ ነው። መኖር ለመደሰት፤ ለመዝናናት፤ ለዝና፤ ሀብት ለመከማቸት ብቻ ከሆነ ከንቱ፤ የከንቱ ከንቱ ኑሮ ነው። በአንድ ወቅት ያንን ይሰለቻል፤ ያበበው ይጠወልጋል፤ ይደርቃል። ሰው ራሱን ሰጥቶ የኖረለት ነገር ሁሉ እውነተኛና ዘላቂ ደስታን አያመጣም፤ መጨረሻው ከፀሐይ በታች የሆነ ከንቱ ኑሮ ነው። ኑሮ ትርጉም የሚኖረው ከእግዚአብሔር ጋር ሲኖር ነው። ይህ ከፀሐይ በላይ ነው።

የኑሮ ዋና ግብ እግዚአብሔርን መፍራት፤ እርሱን ብቻ ማምለክና ከእርሱ ጋር ኅብረት ማድረግ ነው። ሰው ሁሉ የመኖሩ ዋና ግብ ምን እንደሆነ ይጠይቃል። ይህ የሕይወት ዋና ጥያቄ ነው። «ትውልድ ይሄዳል፤ ትውልድ ይመጣል» (1:4) ግብ ምንድን ነው? ሰዎች የሕይወትን ዋና ግብ ለማወቅ ብዙ ጥረዋል። የሕይወትን ዋና ግብ ለፈላስፋው ፕላቶ «እውቀት» ነው፤ ለአሪስቶቲል «የተመጣጠነ ኑሮ» ነው፤ ለአፕሪከሪስ «ተድላ» ነው።⁵⁵ የእነዚህ እይታ ጊዜያዊና ከፀሐይ በታች ነው።

ሰው የተፈጠረው ከእግዚአብሔር ጋር ሕብረት እንዲያደርግ ነው። የመኖር ዋና ግብ እግዚአብሔርን በመፍራትና ቃሉን በመጠበቅ እርሱን ማምለክ ነው (12:13)⁵⁶። ስለዚህ አስተውል:- አንተ ያለህ ነፍስ የራስህ ሳይሆን የተሰጠህ ነው። ለጪው ነፍስህን ይፈልጋታል። መጽሐፍ «አፈርም ወደ ነበረበት ምድር ሳይመለስ፤ ነፍስም ወደ ሰጠው ወደ እግዚአብሔር ሳይመለስ ፈጣሪህን አስብ»

⁵⁵ chief good in life, a *summum bonum*. Plato said it was knowledge. Aristotle suggested a well-balanced life, the golden mean between the two extremes. Epicurus and others believed that pleasure was the answer, <http://home.hkstar.com/~johnfok1/OldTestamentSurvey/>

⁵⁶ በእዲሱ መደበኛ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ:- «እግዚአብሔርን ፍራ፤ ትእዛዙንም ጠብቅ፤ ይህ የሰው ሁለንተናዊ ተግባሩ ነውና» ይላል።

(12:7) ይላልና። ስለዚህ ሕይወት ከእግዚአብሔር ጋር ክቡር ነው፤ ጊዜያዊ ሳይሆን ዘላለማዊ ነው።

እንግዲህ ኑሮ ያለ እግዚአብሔር ከንቱ መሆኑን ፈትነህ ለማየት አትጣር፤ የጥበበኛውን ምክር ስማ! ጌታ ኢየሱስ ሰው ዓለሙን ሁሉ ቢያተርፍ ነፍሱንም ቢያጉድል ምን ይጠቅመዋል? ወይስ ሰው ስለ ነፍሱ ቤዛ ምን ይሰጣል? ብሏል (ማቴ 16:26)።

ለሁሉም ጊዜ አለው። እግዚአብሔር ነገርን ሁሉ በጊዜው ውብ አድርጎ ሠራው (3:11)። ከሰማይ በታች ለሁሉ የተመደበለት ጊዜ አለው (3:1-8)። ለመወለድ፤ ለመሞት፤ ለመትከል፤ ለማልቀስ፤ ለመሳቅ ጊዜ አለው። እኛ የእነዚህን የብዙዎቹን ነገሮች ጊዜ መቆጣጠር አንችልም፤ ጊዜን ግን በእግባቡ መጠቀም እንችላለን። እኛ ጊዜን የሚቆጣጠረውን የእግዚአብሔርን አሠራር ተረድተን ከእርሱ ጋር በመተባበር (አብረን) መሥራት ጥበብ ነው።

ምዕራፍ 22:- መጋልየ መጋልይ

ጸሐፊው፡- ሰሎሞን (1:1)። የሰሎሞን ስም በ1:5፤ 3:7፤ 9:11፤ 8:11-12 ተጠቅሶአል። አንድ ሺህ አምስት መጋልይ እንደጻፈ በ1ነገ 4:32 እናነባለን።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 965 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ፡- መጋልየ መጋልይ⁵⁷ ማለት ከመዝሙር ሁሉ የሚበልጥ መዝሙር (1:1) ማለት ነው።

ዋና ሰዎች፡- ሰሎሞን፤ የሱላማጢስ ሴት፤ የኢየሩሳሌም ቆነጃጅት።

ዋና ሀሳብ፡- የፍቅር መዝሙር ነው። በምሳሌያዊ አቀራረብ ክርስቶስ ለቤተ ክርስቲያን ያለውን ፍቅር ያሳያል። ለመጋባት ያለቡ ወንድና ሴት ከመጋባታቸው በፊትና ከተጋቡም በኋላ ስለሚኖራቸው ፍቅር። መጽሐፈ መክብብ በሰው አእምሮ (ወይም ኅሊና) ላይ ስለ ጥበብ የሚያተኩረውን ያህል መጋልየ መጋልይ ደግሞ በሰው ስሜት ላይ ስለ ፍቅር ያተኩራል።

ተደጋጋሚ ቃል፡- ፍቅር 26 ጊዜ

ቁልፍ ጥቅስ /ጥቅሶች፡-

♦ «ውዴ የእኔ ነው፤ እኔም የእርሱ ነኝ» (2:16፤ 6:3)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉን በ2 በመክፈል ማየት ይቻላል።

1. የፍቅር ጅማራና ሕብረት (1-3)

2. በፍቅር መኖር (4-8)

⁵⁷ ጋልየ ማለት ዘመረ፤ ማኅልይ (ወይም ማህሌት) ዝማራ ነው። መጋልየ መጋልይ ማለት ከሁሉ የሚበልጥ መዝሙር ወይም ምርጥ ዝማራ ማለት ነው።

አስቀድመን ስለ መጽሐፉ መልእክት ምንነት ላይ የሚቀርቡ አስተያየቶችን እንመለከታለን። መጽሐፉ፡-

1. ምሳሌያዊ (አሊጎሪካል) አነጋገር ይከተላል። እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን ፍቅር ለማስተማር በምሳሌዊ አቀራረብ የተጻፈ ነው። ይህም ሰሎሞን እንደ ክርስቶስ፤ ሱላማጢስ ሴት ደግሞ እንደ ቤተ ክርስቲያን ናት የሚል ነው።

2. ቀጥተኛ ትርጉም አለው። መንፈሳዊ ትርጉም ሳይኖረው ከጋብቻ በፊትና በጋብቻ ውስጥ የሚኖረውን የወንድና የሴትን ፍቅር የሚሳይ ነው።⁵⁸

3. ቀጥተኛና ምሳሌያዊ ትርጉም አለው። በጋብቻ ውስጥ በወንድና ሴት መካከል የሚኖረውን ፍቅር በምሳሌነት በማሳየት በብሉይ ኪዳን በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል፤ በአዲስ ኪዳንም ክርስቶስ ለቤተ ክርስቲያን የገለጸውን ፍቅር ያሳያል (አፌ 5:22-27)። ስለሆነም ስለ ሴቲቱ ሳውርም የለብሽም (4:7) የሚለው ስለ ቤተ ክርስቲያን «...ያለ ነውር ትሆን ዘንድ» (አፌ 5:27) ከሚለው ጋር ይመሳሰላል።

የመጽሐፉን አከፋፈል።

1. የፍቅር ጅማሬና አንድነት። ሰሎሞን የበግ ጠባቂዋን ልጅ ከወደዳት በኋላ በሁለቱ መካከል የሚደረግ ንግግር ነው። ራሱን «በሳሮን ጽጌ ረዳ፤ የቀለም አባባ መስሎ ሲናገር የሚወዳት ሴት ደግሞ «በሸህ መካከል እንዳለ የሱፍ አበባ በመመሰል ያደንቃታል (2:1-2)። ጊዜው ምቹ ነው፤ «የዜማ ጊዜ ደረሰ» (2:12)። አዝመራው መልካም ሆኗል ግን የቀበሮዎች ጉዳይ ያሳስባል። ስለዚህ «የወይናችንን ቦታ የሚያጠፉትን ቀበሮች፤ ጥቃቅኑን ቀበሮች አጥምዳችሁ ያዙልን» (2:15)።

2. በፍቅር መኖር። በጋብቻ ግንኙነት ባል ሚስቱን በመውደድ (4:7)፤ «እኔ የወዴ ነኝ፤ ወዴም የእኔ ነው» (6:3) በሚል የእርስ በእርስ ታማኝነት ይኖራሉ። በፍቅር ውስጥ ችግር ቢመጣ በጋራ

⁵⁸ በዚህ አስተሳሰብ መሠረት ይህን መጽሐፍ ከ30 ዓመት ዕድሜ በታች ያሉ ሰዎች እንዳያነቡት አይሁድ ይከለክላሉ። The old rabbinical law stated that no Jew was to read the Song of Solomon until he was at least thirty years old. Such a precept is indicative of the puzzlement that the Song of Solomon has presented to many minds.

በማቃለል (5:2-7:10) ሕብረቱን በማጠናከር ፍቅራቸው ያድጋል (8:5-7)።

ክርስቶስ በመጋልየ መጋልይ መጽሐፍ፡-

በሰሎሞንና በሱላማጢስ ሴት መካከል የተነገረው የፍቅር ሁኔታ በአዲስ ኪዳን ቤተ ክርስቲያን የክርስቶስ ሙሽራ መሆኗን ያመለክታል (2ቆሮ 11:2፤ ኤፌ 5:23-25፤ ራእ 19:7-9፤ 21:9)።

ዋና ትምህርት፡-

የጋብቻ ክቡርነትና ሞቅ ያለ አንድነት፡- የፍቅር ሕብረት የሚኖረው በአንድ ወንድና በአንዳት ሴት መካከል በጋብቻ ውስጥ በሆነ ግንኙነት ነው። አንዱ ለሌላው በተሰጠ አኗኗር ሞቅ ባለ ፍቅር መኖር ይገባል።

ጥቃቅኑን ቀበሮዎች መያዝ፡- በጥሩ አንድነት ውስጥ ጥቃቅን የሚባሉ ችግሮች ሕብረትን ሊያበላሹና ትልቅ ጥፋት ሊያስከትሉ ስለሚችሉ ከማጥፋታቸው በፊት መወገድ አለባቸው። በባለትዳሮች መካከል ሊወገዱ የሚገባቸው ጥቃቅን ቀበሮዎች ለምሳሌ ወሬ፤ ሐሜት፤ ቁጣ ሊሆኑ ይችላሉ።

ክፍል አራት የነቢያት መጻሕፍት

ነቢይ

ነቢይ⁵⁹ - እግዚአብሔር የገለጠለትን ወይም ያዘዘውን መልእክት ለሰው በንግግር፤ በጽሑፍ፤ በምሳሌ ወይም በሌላ መንገድ የሚስተላልፍ ሰው ነው (ዘጸ 7:1-2)። ነቢያት ጉበኛ እና ባለ ራሕይ በመባልም ይጠራሉ። ባለ ራሕይ ሲባል ነቢይ ከመንፈስ ቅዱስ መገለጥ (ወይም መረዳት) መቀበሉን ሲያመለክት (1ዜና 29:29፤ 2ሳሙ 24:11) ጉበኛ ደግሞ እንደ ከተማ ቅጥር ጠባቂ ወይም እንደ ሕዝብ እረኛ በሀገርና በሕዝቡ ላይ እየመጣ ያለውን አደጋ በመንፈስ በመረዳት ማስታወቅንና ማስጠንቀቅን ያሳያል (ሕዝ 3:17)።

እግዚአብሔር ወደፊት የሚሆነውን እያንዳንዱን ሁኔታ ያውቀዋል። የሰው ታሪክ በልዑል እግዚአብሔር እጅ ነው። በሰማይና በምድር የሚሆነው ነገር ሁሉ ሁሉን በሚችል አምላክ ሥር ይተዳደራል፤ በእርሱ ፈቃድ ውስጥ ይከናወናል። ይህ ፈቃዱ የትዕዛዝ ፈቃድና የመፍቀድ ፈቃድ⁶⁰ ሊባል ይችላል።

በዚህ በክፍል አራት የምንመለከታቸው የነቢያት መጻሕፍት በ16 ጸሐፊዎች የተጻፉ 17 መጻሕፍት ናቸው። እነዚህ 16 ነቢያት መጽሐፍ የጻፉ ነቢያት በመባል ሊጠሩ ይችላሉ። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በየስማቸው የሚጠራ መጽሐፍ የሌላቸው ነቢያት እንዳሉም ይታወቃል። እነዚህን ደግሞ የንግግር ነቢያት እንባላቸው። የንግግር ነቢያት ማርያም (ዘጸ 15:20)፤ ዲቦራ (መሳ 4:4)፤ ጋድ (1ሳሙ 22:5)፤ አኪያ (1ነገ 11:29)፤ ኢዩ (1ነገ 16:7)፤ ኤልያስ (1ነገ 18:36)፤ ኤልሳቦ (2ነገ 9:1)፤ ሚካያስ (1ነገ 22:8)፤ ኢዶ (2ዜና 12:15)፤ ሸማያ (2ዜና 12:15)፤ አዛርያስ (2ዜና 15:1)፤ አናኒ (2ዜና 16:7)፤ የሕዚኤል (2ዜና 20:14)፤ አልዓዛር (2ዜና 20:37)፤ ያዴድ (2ዜና 28:9)፤ ሕልዳና (2ዜና 34:22)፤ ናታን (2ዜና 29:25) ናቸው።

⁵⁹ Hb. "nibba" - to summon, announce and call.

⁶⁰ የትዕዛዝ ፈቃድ (directive will) እንዲሆን የሚያዘው ሊሆን የመፍቀድ ፈቃድ (permissive will) ደግሞ አውቆ እንዲሆን የሚተወው ነው።

የነቢያት መልእክት ይዘት

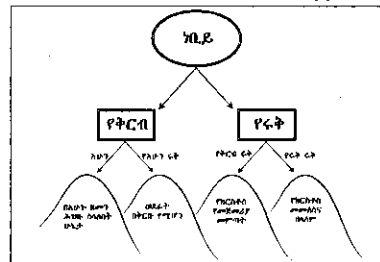
እውነተኛ ነቢያት የእግዚአብሔር ሕፍ በመሆናቸው በእግዚአብሔር መንፈስ ተነድተው (እርሱ እንደሰጣቸው) ይተነባያሉ (ዘጸ 4:16-17፤ 7:1-2፤ 1ሳሙ 10:6፤ 2ጴጥ 1:21)። ስለሆነም የተሰጣቸውን መልእክት ሲያስተላልፉ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል ይላሉ። ነቢያት ከእግዚአብሔር መልእክት የሚቀበሉት በራሕይ፤ በሕልም ወይም ድምጽን በመስማት ነው (ዘኁ 12:5-8)።

ነቢያት የሚያስተላልፉት መልእክት የእግዚአብሔር መንፈስ እንደሰጣቸው ሆኖ ይዘቱ የማስተማር (የእግዚአብሔርን እውነት መግለጽ)፤ የማጽናናት (እግዚአብሔርን በመታመን የሚጓዙትን ሰዎች ማበረታትና የምሕረት ቃል መናገር)፤ የማስጠንቀቅ (በኃጢአት የሚኖሩትን መገሰጽና በንስሐ እንዲመለሱ መምከር)፤ የመተንበይ (ወደፊት ሊሆን ያለውን ማሳወቅ) ይዘት ይኖረዋል።

የነቢያት መልእክት ከጊዜ አኳያ

ከጊዜ አንጻር የነቢያትን መልእክት ላለበት ዘመን የሚሆንና ስለ ወደፊቱ ዘመን የሚነገር በማለት በሁለት መክፈል ይችላል⁶¹። ላለበት ዘመን የሚሆነውን መልእክት እንደገና የአሁንና የአሁን-ሩቅ እንብለው።

የነቢያት መልእክት ከጊዜ አኳያ

የአሁን ዘመን የምንለው አሁን ሕዝቡ ያለበትን ሁኔታ የሚገልጽና በቅርብ ጊዜ ውስጥ ሊሆን ስላለውም ነገር የሚናገር ነው።

ስለ ወደፊቱ ዘመን የሚነገረው ደግሞ የሩቅና የሩቅ-ሩቅ ማለትም በብሉይ ኪዳን ዘመን

በሩቁ ስለ ክርስቶስ መወለድና (ኢሳ 53)፤ በሩቅ-ሩቅ ስለ ክርስቶስ ሁለተኛ መምጣት (ኢሳ 11)፤ የተነገሩ ትንቢቶችን ያመለክታል። ስለዚህ አንዳንድ ጊዜ አንድ የትንቢት መልእክት ከጊዜ አንጻር በተለያየ ጊዜ የሚፈጸሙ መልእክቶችን ሊይዝል ይችላል ማለት ነው። ይህን ሁኔታ ሥዕሉ በጥቂቱ ያስረዳል።⁶²

⁶¹ Forthtelling (forth-telling)- insight into the will of God; exhortative, challenging men to obey. foretelling (fore-telling) - foresight into the plan of God; predictive, either encouraging the righteous in view of God's promises or warning in view of coming judgment.

⁶² Jensen

ክፍል 4.1 ታላላቅ ነቢያት

የብሉይ ኪዳን ነቢያት መጻሕፍት በስፋታቸው (በምዕራፎቻቸው ብዛት) ታላላቅ ነቢያትና ደቂቅ ነቢያት በሚል በሁለት ይከፈላሉ። ይህ አከፋፈል የመልእክቱን ይዘት ሳይሆን ርዝመቱን ተከትሎ መጻሕፍቱን ለማጥናት እንዲያመች ታስቦ የተደረገ አመዳደብ ነው። ከእግዚአብሔር የሆነ መልእክት ትንሽና ትልቅ የለውም። ታላላቅ ነቢያት የሚባሉት ኢሳይያስ፣ ኤርምያስ፣ ሕዝቅኤልና ዳንኤል ናቸው። ሰቆቃው ኤርምያስ መጽሐፍ በታላላቅ ነቢያት ውስጥ የተመደበው ኤርምያስ እንደጻፈው ስለሚታመን ነው። የታላላቅ ነቢያት ዋና መልእክት፡-

- ♦ ኢሳይያስ- የእግዚአብሔር ማዳን
- ♦ ኤርምያስ- የእግዚአብሔር ፍርድ
- ♦ ሰቆቃው- በኢየሩሳሌምና በቤተ መቅደሱ መፍረስ ዋይታ
- ♦ ሕዝቅኤል- የእግዚአብሔር ልዕልናና ክብር
- ♦ ዳንኤል- የእግዚአብሔር መንግሥት

ኢሳይያስ ከምርኮ ዘመን በፊት የነበረ ሲሆን ኤርምያስ፣ ሕዝቅኤልና ዳንኤል በምርኮ ዘመን የነበሩ ነቢያት ናቸው። ኤርምያስ ከምርኮው በፊት ጀምሮ በምርኮ ዘመን የቀጠለ ነቢይ ነው። የሕዝቅኤልና የዳንኤል አገልግሎት በባቢሎን ምድር ነበር። የታላላቅ ነቢያት አገልግሎት ዘመንና ትኩረት በሠንጠረዥ 24 በአጭሩ ቀርቦአል።

ሠንጠረዥ 24⁶³

ታላላቅ ነቢያት የአገልግሎት ዘመንና ትኩረት

ነቢይ	ለአይሁድ	ትኩረት	ጊዜው/ ነገሥታት	ዘመን
ኢሳይያስ	ለአይሁድ በይሁዳ 2ኛ 15-21፤ 2ኛ 26-30	ይሁዳና ኢየሩሳሌም (1:1፤ 2:1)	የይሁዳ ነገሥታት (ያዝያ፤ ኢዮአታም፤ አሀዝ፤ ሕዝቅያስ)	740-680 ዓ.ዓ.
ኤርምያስ	ለአይሁድ በይሁዳና በምርኮ 2ኛ 22-25	ይሁዳና አሕዛብ 1:5፤ 9-10፤ 2:1-2	የይሁዳ ነገሥታት (ኢዮሰያስ፤ ኢዮአክስ፤ ኢዮአቂም፤ ሰደቂያስ)	627-585 ዓ.ዓ.
ሕዝቅኤል	ለአይሁድ በምርኮ ዳን 1-6	ለእስራኤል በሙሉ (2:3-6፤ 3:4-10፤ 17)	ለደቂያስ (ይሁዳ)፤ ናቡከደነፆር (ባቢሎን)	592-570 ዓ.ዓ.
ዳንኤል	ለአይሁድ በምርኮና ለአሕዛብ ነገሥታት ዳን 1-6	ለእስራኤልና አሕዛብ (2:36፤ 9)	ጀዮአኪም፤ ጀዮአቺን (ይሁዳ)፤ ናቡከደነፆር (ባቢሎን)	605-536 ዓ.ዓ.

ምዕራፍ 23፡- ትንቢተ ኢሳይያስ

ጸሐፊው፡- የአሞጽ ልጅ ኢሳይያስ ነው (1:1፤ 2:1፤ 7:3፤ 13:1፤ 20:1)። ከምርኮ በፊት በይሁዳ ያገለገለ ነቢይ ነበር። ከምዕ 1-39 ባለውና ከምዕ 40-66 ባለው መካከል የአጻጻፍ ስልት ልዩነት በማየት መጽሐፉ በኢሳይያስና በሌላ (ሁለተኛ) ኢሳይያስ እንደተጻፈ የሚያስቡ አሉ። ሆኖም በሁለቱም ክፍሎች ያለው የተጻፈው በአንድ ኢሳይያስ ነው። ጌታ ኢየሱስ አገልግሎቱን ሲጀምር ያነበበው (ሉቃ 4:18-19) በኢሳ 61:1-2 የተጻፈውን ነበር።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 740-680 ዓ.ዓ.።

የመጽሐፉ ስያሜ፡- ትንቢቱን በተናገረውና መጽሐፉን በጻፈው በነቢዩ ኢሳይያስ ነው።

ዋና ሰዎች፡- ኢሳይያስ⁶⁴። የኢሳይያስ ሚስት ነቢይት ነበረች (8:3)። ያሱብ⁶⁵ (ቅሬታዎች ይመለሳሉ) (7:3)፤ ምርኮ ፈጠነ፤ ብዝበዛ ቸኮለ (8:4) የተባሉ ሁለት ወንዶች ልጆች ነበሩት። ለአገልግሎት ከልጁ ጋር የተላከበት ጊዜ ነበር (7:3)።

ዋና ሀሳብ፡- እግዚአብሔር አዳኝ (ታዳጊ) ነው። እግዚአብሔር ራሱ መከራ በሚቀበለው አገልጋይ (የኢየሱስ ክርስቶስ) በኩል ደህንነት ያመጣል። የመጽሐፉ የመጀመሪያ 39 ምዕራፎች በአመዛኙ ስለ ደህንነት አስፈላጊነት የሚናገሩትን (እንደ ብሉይ ኪዳን)፤ መከራ ስለሚቀበለው አገልጋይ (መሢሕ) መምጣትና በእርሱ በኩል ስለሚገኘው መዳን የሚናገሩትን 27 ምዕራፎች (እንደ አዲስ ኪዳን) በመውሰድና 66 ምዕራፎች ስላሉት ትንሹ መጽሐፍ ቅዱስ በመባል ይታወቃል። መጽሐፉ 66 ጊዜ ያህል በአዲስ ኪዳን ተጠቅሶአል።

⁶⁴ ይህን ነቢይ በ2ኛ 21:16 እና ዕብ 11:37 ከተጻፈው ጋር በማዛመድ ምናሌ የተባለው ንጉሥ በመጋዝ ሰንጥቆ እንደገደለው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ይናገራል።

⁶⁵ በአዲሱ መደበኛ ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስ፡- የኢሳይያስ ልጆች ስም በቅደም ተከተል ሾከር ያሹብ እና ማሽር-ሻላል-ሃሽ-ባዝ ነው።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ፡- «የእስራኤል ቅዱስ» የሚለው ሐረግ 26 ጊዜ ይገኛል። ይህ በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል ያለውን የቃል ኪዳን ግንኙነት ያመለክታል። እንዲሁም ደህንነት 26 ጊዜ፤ «እኔ እግዚአብሔር ነኝ» 21 ጊዜ፤ «እግዚአብሔር ንጉሣችን» 4 ጊዜ ይገኛሉ።

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

- ✦ ስለዚህ ጌታ ራሱ ምልክት ይሰጣችኋል፤ እነሆ፤ ድንግል ትፀንሳለች፤ ወንድ ልጅም ትወልዳለች፤ ስሙንም አማኑኤል ብላ ትጠራዋለች (7:14)።
- ✦ «ሕፃን ተወልዶልናልና፤ ወንድ ልጅም ተሰጥቶልና፤ አለቅነትም በጫንቃው ላይ ይሆናል፤ ስሙም ድንቅ መካር፤ ኃይል አምላክ፤ የዘላለም አባት፤ የሰላም አለቃ ተብሎ ይጠራል። ከዛሬ ጀምሮ እስከ ዘላለም ድረስ በፍርድና በጽድቅ ያጸናውና ይደግፈው ዘንድ በዳዊት ዙፋንና በመንግሥቱ ላይ አለቅነቱ ይበዛል፤ ለሰላሙም ፍፃሜ የለውም። የእግዚአብሔር ቅንዓት ይህን ያደርጋል» (9:6-7)።
- ✦ «የእስራኤል ቅዱስ፤ ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላልና። በመመለስና በማረፍ ትድናላችሁ፤ በጸጥታና በመታመን ኃይል ይሆንላችኋል፤ እናንተም እንቢ አላችሁ» (30:15)።
- ✦ «በእውነት ደዌያችንን ተቀበለ ሕመማችንንም ተሸክሞአል፤ እኛ ግን እንደ ተመታ በእግዚአብሔርም እንደ ተቀሠፈ እንደ ተቸገረም ቈጠርነው። እርሱ ግን ስለ መተላለፋችን ቄሰለ፤ ስለ በደላችንም ደቀቀ፤ የደኅንነታችንም ተግሣጽ በእርሱ ላይ ነበረ፤ በእርሱም ቊስል እኛ ተፈወስን። እኛ ሁላችን እንደ በጎች ተቅበዝብዘን ጠፋን፤ ከእኛ እያንዳንዱ ወደ ገዛ መንገዱ አዘነበለ፤ እግዚአብሔርም የሁላችንን በደል በእርሱ ላይ አኖረ። ተጨነቀ ተሣቀየም አፋንም አልከፈተም፤ ለመታረድ እንደሚነዳ ጠቦት፤ በሽላቶቼም ፊት ዝም እንደሚል በግ፤ እንዲሁ አፋን አልከፈተም» (53:4-7)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉ በአብዛኛው ስለ መፍረስ (ፍርድ)ና መታደስ (ምሕረት) ስለሚናገር በሁለት ዋና ክፍሎች መክፈል ይቻላል።

1. የፍርድ መልእክት (1-39)

2. የምሕረት መልእክት (40-66)

1. የፍርድ መልእክት፡- በይሁዳ ላይ እየቀረበ ስላለው ፍርድ ይናገራል። በይሁዳ ስለነበረው እውነተኛ ጽድቅ የሌለበት ውጫዊ ሃይማኖተኛነት በመናገር ጀምሮ ከቅጣት ማምለጫው መንገድ ወደ እግዚአብሔር በንስሐ መመለስ መሆኑን በመግለጽ ያስጠነቅቃል። ይሁዳን በወይን አትክልት ምሳሌ በመግለጽ ገበሬው የሚገባትን ሁሉ አድርጎላት ጽድቅን ሲጠብቅ ያፈራችው ግን ክፋት፤ ስካር፤ ፍትህ ማጉደል ነበር። በዚህ መካከል በሩቁ እግዚአብሔር ያዘጋጀውንም ማዳን ማለትም ስለሚመጣው «አማኑኤል» ከምዕ 7-12 እናነባለን። «ስሙም ድንቅ መካር፤ ኃይል አምላክ፤ የዘላለም አባት፤ የሰላም አለቃ» (9:6) ነው። (ድንቅ- አምሳያ የሌለው፤ ልዩ፤ መካር- እውነተኛውንና ትክክለኛውን ምክር የሚሰጥ፤ ኃይል አምላክ- እርሱ መለኮት ነው፤ የዘላለም አባት- ዘመን የማይወስነው፤ አባታችን የሰላም አለቃ- ግዛቱ የሰላምና የጽድቅ የሆነ ነው)።

የእስራኤላውያን አጠቃላይ ሁኔታ ማስመሰል ስለነበር እግዚአብሔር «ይህ ሕዝብ በአፋ ወደ እኔ ይቀርባልና፤ በከንፈርቼም ያከብረኛልና፤ ልቡ ግን ከእኔ የራቀ ነውና፤ በሰዎች ሥርዓትና ትምህርት ብቻ ይፈራኛልና» (29:13) ይላል። ይሁዳ በእግዚአብሔር ከመታመን ይልቅ በአሦር ይደገፍ ነበር። ይህ ከሞት ጋር ቃል ኪዳን እንደማድረግ ነው (28:15)፤ ሆኖም «የጸናውን የማዕዘን ድንጋይ (እግዚአብሔርን) የሚያምን አያፍርም» (28:16)። ከምዕ 13-35 ስለጋጢኦቻቸው በእስራኤል ላይ ብቻ ሳይሆን በአሕዛብ መንግሥታትም ላይ እግዚአብሔር እንደሚፈርድ ይናገራል። ከምዕ 36-39 ባለው ክፍል የሚናገረው ስለ ንጉሡ ሕዝቅያስ ነው (እንዲሁም 2ኛ 18-20ና 2ኛ 29-32)። በዚያን ዘመን የአሦር ንጉሥ የነበረው ሰናክሬም ኢየሩሳሌምን ለመውረር በመጣ ጊዜ የይሁዳ ንጉሥ ሕዝቅያስ «ደብዳቤውን ...ወደ እግዚአብሔር ቤት ወጥቶ በእግዚአብሔር ፊት ዘረጋው» (37:14)። እግዚአብሔርም ታደገው።

2. የምሕረት መልእክት፡- ምዕ 40-48 ከባቢሎን አማልክት ይልቅ የእግዚአብሔርን ታላቅነት አጉልቶ ያሳያል። እግዚአብሔር የፋርስን ንጉሥ ቂሮስን ለእስራኤል ያለውን ፈቃዱን ለማስፈጸም እንደሚጠቀምበት በምዕ 45 ይገልጻል። በኢሳ ምዕ 42-53 እስራኤል እንዲሁም መሲሁ ባሪያ (አገልጋይ) ተብለዋል። እስራኤል የእግዚአብሔር መልእክተኛ በመሆን ለአሕዛብ ብርሃን

እንድትሆን አገልግሎት (ጥሪ) ተሰጥቷት ነበር፤ አልተወጣችውም (41:8፤ 42:19፤ 43:10፤ 44:1፤ 21፤ 45:4፤ 48:20)። እግዚአብሔር ይህን ለእስራኤል የተሰጠውን አገልግሎት እንዲፈጸም መሲሁን ላከ (49:5-7፤ 50:10፤ 52:13:53:11)።

ከምዕ 49-57 ስለሚመጣው እግዚአብሔር ልጅ (መሲህ) አገልግሎት ያስረዳል። በተለይ ምዕ 53 የዚህን አገልጋይ ሥቃይና ክብር ይገልጻል። ይህ መከራ የሚቀበለው አገልጋይ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። ምንም እንኳን እኛ ሁላችን ወደ ዝ መንገዳችን ብናዘነብል እርሱ ግን የሁላችንን በደል ተሸከመ (53:6)። ምዕ 58-66 እግዚአብሔር ለጽዮን ስለሚያመጣው ምሕረትና ፍርድ ሲናገር ብርሃንን መጥቶአልና፤ የእግዚአብሔርም ክብር ወጥቶልሻልና ተነሺ፤ አብሪ። እነሆ፤ ጨለማ ምድርን ድቅድቅ ጨለማም አሕዛብን ይሸፍናል፤ ነገር ግን በአንቺ ላይ እግዚአብሔር ይወጣል ክብሩም በአንቺ ላይ ይታያል (60:1) ይላል። መጽሐፉ የሚጨርሰው እግዚአብሔር ስለሚያመጣው አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር፤ እንዲሁም ስለ መጨረሻው ፍርድ በመናገር ነው (66:22-24)።

ክርስቶስ በትንቢተ ኢሳይያስ መጽሐፍ፡-
ኢሳይያስ ስለሚመጣው መሲሕ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ የማዳን ሥራ ብዙ ስለሚናገር በአንዳንዶች ዘንድ ውንጃላዊው ነቢይ የሚል ቅጽል ስያሜ ይሰጠዋል። በትንቢተ ኢሳይያስ መጽሐፍ ስለ ክርስቶስ ከተነገሩት መካከል ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው።

- ✦ ከድንግል ስለ መወለዱ (7:14፤ 9:6፤ 11:1)
- ✦ ከዳዊት ዘር ስለመሆኑ (11:1፤ 10)
- ✦ አገልጋይ አዳኝ ስለመሆኑ (49:1)
- ✦ ለአሕዛብ ብርሃን እንደሚሆን (42:6፤ 49:6)
- ✦ ስለ እኛ ኃጢአት መከራ እንደሚቀበል፤ እንደሚሞት (53)

ዋና ትምህርት፡-
(ኑና እንዋቀስ)። እስራኤላውያን የመሥዋዕት እጥረት አልነበረባቸውም፤ በዓላትን ያደርጋሉ፤ ጸሎቱም አልተጓደለም (1:11-17)። ነገር ግን የሚናገሩትን በተግባር አይኖሩትም፤ ማስመሰልና ውጫዊ ሃይማኖተኛነት የሞላባቸው ሆነው ነበር።

ይህን ሁኔታቸውን ጌታ በማር 7:6-7 ጠቅሷል። እስራኤላውያን በኃጢአታቸው እንደ ሰዶምና ጎመራ (ኢሳ 1:10) ሆነው ነበር። ኃጢአት በዘገይም መቀጣቱ አይቀርም። በንስሐ ወደ እርሱ በመቅረብ ምሕረት ይቀበሉ ዘንድ የምሕረት አምላክ እግዚአብሔር ለንስሐ ጊዜ ሰጣቸው፤ ኑና ብሎ ጠራቸው። ኑና እንዋቀስ (1:18) ከቅጣት በፊት የተነገረ የእግዚአብሔር የምሕረት ጥሪ ነው። ዛሬም ባሕርይው አልተለወጠም፤ ጥሪውም ለሁላችን ያስተጋባል።

የእግዚአብሔር አገልጋይ። እግዚአብሔር ኢየሱስ ክርስቶስን የላከው ሀሳቡን እንዲያገለግል ነው (42:1፤ ማር 10:45)። አገልጋይ የላከውን (የጌታውን) ፈቃድ የሚፈጽም ታማኝ ባሪያ ነው። እግዚአብሔር ወደ እርሱ የሚጠራቸውን ሰዎች ባሪያዬ ይላቸዋል። አብርሃም (ዘፍ 26:24)፤ ሙሴ (ዘጸ 14:31)፤ ኢያሱ (ዘጸ 33:11)፤ ካሌብ (ዘኁ 14:24)፤ ሳሙኤል (1ሳሙ 3:9)፤ ዳዊት (1ሳሙ 29:3)፤ ኤልያስ (2ነገ 9:36)፤ ኢሳይያስ (ኢሳ 20:3) ባሪያ ተብለዋል። የእግዚአብሔር አገልጋይ የሆነ ሰው ነቢይ፤ ንጉሥ፤ መሪ ቢሆን የተሰጠውን ያንን ኃላፊነት የእግዚአብሔር አገልጋይ (ባሪያ) በመሆን የሚወጣ ማለት ነው።

የእግዚአብሔር ታላቅነትና ቅድስና። የእስራኤል ቅዱስ እግዚአብሔር ከአሕዛብ አማልክት ሁሉ በቅድስናው የተለየ ነው። ኢሳይያስ በአምልኮ ሆኖ ወደ እግዚአብሔር ሲመለከት የተደነቀው በቅድስናው ነበር (6:1-8)። እውነተኛ አምላክ እርሱ ብቻ ነው። ሌሎች ጣዖቶች የሰው እጅ ሥራዎች ናቸው (1:4፤ 17:7፤ 37:23፤ 45:11፤ 55:5፤ 60:14)። ሰው ሠርቶ የሚያመልካቸው፤ ሰው የቀደሳቸው፤ በሰው ቅዱሳን የተባሉ ናቸው። ይህ ቅድስና ከምድር ወደ ምድር፤ ከሰው ወደ ጣዖት የተላለፈ ነው። ስለዚህ ምድራዊ ነው፤ አጋንንታዊ ነው። እግዚአብሔር ግን በራሱ ቅዱስ ነው። እርሱ በቅድስናው ሰውን ይቀድሳል (ዘሌ 19:2)። ይህ ከሰማይ ወደ ምድር የሚመጣ ቅድስና ነው። ለኢሳይያስ የእግዚአብሔር ቅድስና የራሱን ኃጢአተኝነት ስላገላበት ጠፍቻለሁና ወዮልኝ አለ (6:5)። እግዚአብሔር ከንፈሩን በእሳት አነጸለት።

ምዕራፍ 24:- ትንቢተ ኤርምያስ

ጸሐፊው:- የካህኑ የኤልቅያስ ልጅ ኤርምያስ ነው (1:1፤ 2ዜና 35:25)። ኤርምያስ የነቢይነት አገልግሎቱን የጀመረው በወጣትነት ዕድሜው ነበር (1:16)። በሕዝቡ ላይ ለደርስ ያለውን ቅጣት በማለብ ስለሚያለቅስ (9:1፤ 13:17) «አልቃሻው ነቢይ» በመባል ይታወቃል። ኢየሩሳሌም በ586 ዓ.ዓ. ስትፈረስ አይቷል። የይሁዳ ንጉሥ ኢዮአቂም የኤርምያስን የመጀመሪያ ጽሑፍ በቢላዋ እየቆራረጠ በእሳት ስላቃጠለው በእሳት በተቃጠለው ብራና ላይ የነበረውን እንዲጽፍ ኤርምያስ ለባሮክ ነገረው (36:20-26)።

የተጻፈበት ጊዜ:- 627-585 ዓ.ዓ.።

የመጽሐፉ ስያሜ:- በጸሐፊው በነቢዩ ኤርምያስ ነው። ከኢሳይያስ ከ100 ዓመታት ያህል በኋላ የነበረና ለ40 ዓመታት ያህል በታማኝነት እግዚአብሔርን ያገለገለ ነቢይ ነበር።

ዋና ሰዎች:- ኤርምያስ።

ዋና ሀሳብ:- ቃል ኪዳኗን ያልጠበቀው እስራኤል በንስሐ ባትመለስ እንደምትቀጣና ከምድሯ እንደምትነቀል፤ ብትመለስ ግን የመታደስ ተስፋ እንዳላት ማስገንዘብ ነው።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ:- «እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» የሚለው 139 ጊዜ፤ «የሠራዊት ጌታ» 72 ጊዜ፤ «ባቢሎን» 164 ጊዜ።

ቁልፍ ጥቅሶች:-

- ♦ ሃገር ግን ቃሌን ስሙ፤ እኔም አምላክ እሆናችኋለሁ እናንተም ሕዝብ ትሆኑኛላችሁ፤ መልካምም ይሆንላችሁ ዘንድ ባዘዝኋችሁ መንገድ ሁሉ ሂዱ ብዬ በዚህ ነገር አዘዝኋቸው። ነገር ግን በክፉ ልባቸው አሳብና እልክኝነት ሄዱ ወደ ፊትም ሳይሆን ወደ ኋላቸው ሄዱ እንጂ አልሰሙም ጆሮአቸውንም አላዘነበሉም (7:23-24)።

- ♦ «የሕዝቤንም ቤት ልጅ ስብራት በጥቂቱ ይፈውሳሉ፤ ሰላም ሳይሆን። ስለም ሰላም ይላሉ» (8:11)።
- ♦ «ለእናንተ የማስባትን አሳብ እኔ አውቃለሁ፤ ፍጻሜና ተስፋ እሰጣችሁ ዘንድ የሰላም አሳብ ነው እንጂ የክፉ ነገር አይደለም» (29:11)።
- ♦ «እነሆ፤ ከእስራኤል ቤትና ከይሁዳ ቤት ጋር አዲስ ቃል ኪዳን የምገባበት ወራት ይመጣል፤ ይላል እግዚአብሔር፤ ከግብጽ አገር አወጣቸው ዘንድ እጃቸውን በያዝሁበት ቀን ከአባቶቻቸው ጋር እንደ ገባሁት ያለ ቃል ኪዳን አይደለም፤ እነርሱ በኪዳኔ አልጸኑምና፤ እኔም ቸል አልኳቸው፤ ይላል እግዚአብሔር። ከእነዚያ ወራት በኋላ ከእስራኤል ቤት ጋር የምገባው ቃል ኪዳን ይህ ነውና፤ ይላል እግዚአብሔር፤ ሕጌን በልቡናቸው አኖራለሁ፤ በልባቸውም እጽፈዋለሁ፤ እኔም አምላክ እሆናቸዋለሁ እነርሱም ሕዝብ ይሆኑኛል። እያንዳንዱ ሰው ባልንጀራውን፤ እያንዳንዱም ወንድሙን። እግዚአብሔርን እወቅ ብሎ አያስተምርም፤ ከታናሹ ጀምሮ እስከ ታላቁ ድረስ ሁሉ ያውቁኛልና፤ ይላል እግዚአብሔር። በደላቸውን እምራቸዋለሁና፤ ኃቢአታቸውንም ከእንግዲህ ወዲህ አላስብምና» (31:31-34)።

የመጽሐፉ አከፋፈል:- በይሁዳና በአሕዛብ ላይ ከተነገሩት ፍርዶች አንጻር በ2 በመክፈል እንመለከተዋለን።

1. በይሁዳ ላይ የሚመጣው ፍርድ (1-45)

2. በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የሚመጣው ፍርድ (46-52)

1. በይሁዳ ላይ የሚመጣው ፍርድ:- ኤርምያስ ለአገልግሎት ሲጠራ እግዚአብሔር ባሳየው ራእይ «...የሚፈላ አፍላል አያለሁ፤ ፊቱም ከሰሜን ወገን ነው አልሁ። እግዚአብሔርም እንዲህ አለኝ። ከሰሜን ወገን ክፉ ነገር በምድሪቱ በተቀመጡ ሁሉ ላይ ይገለጣል» (1:13-14) እንዳለው ይህ አፍላል ቀስ እያለ ፈልቶ በይሁዳ ላይ ፈለሰ። እግዚአብሔር እንዲመለሱ ብዙ ጊዜ ተናገረ (3:12)፤ ሕዝቡ ግን አልሰማም። የቤተ መቅደሱ አምልኮ

ሥርዓት አልተጓደለም (7:3-11) ግን የሰማይ ንግሥት⁶⁶ (7:18) ጣዖትን በቤተ መቅደስ ውስጥ እስከመከተል ድረስ በኃጢአት ውስጥ ተዘፈቁ። በይሁዳ ላይ የሚመጣውን መከራ በማመልከት ሚስት እንዳያገባና ልጆቿም እንዳይኖሩት ታዟል (16:1-4)። የሰባ ዓመት ምርኮ እንደሚኖር ተናገረ (ኤር 25:1-14)።

ይሁዳ በባቢሎን እጅ እንደምትወድቅ በአንገቱ ቀንበር አስገብቶ በምሳሌነት ሁሉ አሳይቷል (27:1-12)። ይህ ሁኔታ ኤርምያስን «ሀገሩን ከዳተኛ» የሚያሰኘው ነው። ካህናትና ነቢያት ምክር ጠይቀውት ከመልእክቱ «ጥንካሬ» የተነሣ ይጣሉት ነበር (11:18-23፤ 12:6፤ 18:8፤ 20:1-3፤ 26:1-24፤ 37:11-38:28)። ወደ እስር ቤትም ጥለውታል። ባቢሎን ኢየሩሳሌምን በማረከች ጊዜ ኤርምያስ ወደ ባቢሎን ለመሄድ ወይም እዚያው ለመቅረት ምርጫ ሲሰጠው እዚያው መሆኑን መረጠ (40:4-6)። በኋላ እስራኤላውያን የይሁዳ አስተዳዳሪ እንዲሆን ባቢሎናውያን የተሾመውን ጎደልያስ ገድለው (41:2) ኤርምያስን ወደ ግብጽ ወሰዱት። ኤርምያስ በዚያም በነቢይነት አገልግሎቱ ቀጠለ (43፤ 44)።

2. በአሕዛብ መንግሥታት ላይ የሚመጣው ፍርድ። ስለ ዘጠኝ የአሕዛብ መንግሥታት የተነገሩ ትንቢቶች ከምዕ 46-52 ይገኛሉ። ይህም የእስራኤል ብቻ ሳይሆን የሁሉም አገሮች መዳረሻ በእግዚአብሔር እጅ መሆኑን ያሳያል። ይሁዳን የማረኩ አገሮች እነርሱ ደግሞ በተራቸው እንደሚቀጡ ሲናገር «...አንተንም ያሰደድሁባቸውን አሕዛብን ሁሉ ፈጽሜ አጠፋለሁ» (46:28) ይላል። መሣሪያው (ማለትም በአንድ ዘመን እግዚአብሔር ሀሳቡን ለመፈጸም የተጠቀመበት ወገን) ራሱ ደግሞ በተራው በቅን ይፈረድበታል፤ ስለ ኃጢአቱ ይቀጣል። ይህ የእግዚአብሔር የጽድቅ ፍርድ ነው።

⁶⁶ የሰማይ ንግሥት 44:18- የኢሽታር መጠሪያ ነበር። የባቢሎን የመባዛት ጣዖት ነበረች። በኢየሱስ እስከተወገደ ድረስ (2ኛ 22) እስራኤላውያን በተለይም ሴቶች ያመልኩት ነበር። ይህን ካቋረጡ ከ35 ዓመታት ያህል በኋላ እንደገና ይጸጸቱና ወደ አምልኮ ይመለሱ ነበር።

ክርስቶስ በትንቢተ ኤርምያስ መጽሐፍ፡-

ትንቢተ ኤርምያስ ስለ ክርስቶስ ከሚያመለክታቸው ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው።

- ♦ ሕያው የውኃ ምንጭ (2:13)- ዮሐ 4:14
- ♦ የሚጠብቅ እረኛ (23:4)
- ♦ የሚነሣው የዳዊት ቅርንጫፍ (23:5)
- ♦ የጽድቅ ንጉሥ (23:6)
- ♦ ከዳዊት ዘር የሚመጣ ንጉሥ (33:17)

ኤርምያስ ስለ እግዚአብሔር ባሕርያት በስፋት የተናገረና የጻፈ ነቢይ ነው። ሠንጠረዥ 25 ጥቂቶቹን ያሳያል።

ሠንጠረዥ 25

የእግዚአብሔርን ባሕርይ የሚገልጹ ክፍሎች በትንቢተ ኤርምያስ

ክፍሉ	የእግዚአብሔር ባሕርይ
2:13	ሕያው የውኃ ምንጭ
3:12	መሐሪ
4:28	ሀሳቡን አይለውጥም
7:16፤ 11:14	ጸሎትን የማይሰማበት ጊዜ አለ
8:7	ይፈርዳል
9:23-24	ምሕረት፤ ፍርድ፤ ጽድቅ
10:10	ሕያው አምላክ የዘላለም ንጉሥ ነው
10:12-16	ፈጣሪ
10:13	የፈጠረውን የሚጠብቅ/የሚደግፍ
11:20	የሳብንና ልንብ ይመረምራል/ ይፈትናል
12:1	ጽድቅ ነው
13:16	ክብር የሚገባው ነው
18:6	እንደ ሽኩሳ ሠራ ነው፤ አፍርሶ የሚሠራ
20:11	አስፈሪና ታላቅ ነው
20:12	ጸድቃንን ይመረምራል
21:8	ምርጫን ይሰጣል
23:23-24	ሁሉም ቦታ ይገኛል
23:29	ቃሉ ሥልጣን አለው
27:5	ምድርን ለወደያው ይሰጣል
29:11-13	ለእኛ የሚያሰበው ሀሳብ የመልካም ሀሳብ ነው
31:3	በዘላለም ፍቅር ይወዳል
32:17፤ 27	የሚሰነው ነገር የለም
32:18	ታላቅ ነው
32:19	በምክሩ ድንቅ ነው
33:11	መልካም ነው
34:13	ቃል ኪዳንን ይጠብቃል

ዋና ትምህርት፡-

የሰሚዎች አድናቆትና «ስኬታማነት» ለአገልግሎት ፍሬያማነት ዋናው መለኪያ አይደለም። ኤርምያስ የነበረበት ጊዜ ነቢያት በሐሰት ትንቢት ይናገራሉ፤ ካህናትም በእነዚህ እጅ ይገዛሉ፤ ሕዝቤም እንዲህ ያለውን ነገር ይወድዳሉ (5:31)

የተባለበት ዘመን ነው። እውነተኛ ትንቢት የሚናገረው ኤርምያስ ደግሞ በካህናትና በነቢያት የተጠላ፤ የጻፈው የተቀደደበት፤ በእግር ብረት የታሰረ ሰው ነው። ኤርምያስ ሚስት ሳያገባና በገዛ ሕዝቡ መካከል «ብቸኝነት ኑሮ» የኖረ ነቢይ ነበር። ይህም ሁሉ ቢሆን ከማህጸን ሳይሠራ የተለየበትን ዓላማ ጸንቶ የፈጸመ ደፋር ነቢይ ነበር።

ነቢይ ከእግዚአብሔር የተሰጠውን መልእክት የሚያስተላልፍ፤ ሕዝቡንም በመውደድ የሚጸልይ ነው። ኤርምያስ የጸሎት ሰው ነበር። የሚያገለግለውን ሕዝብ ይወድ ነበር። በአንድ መልኩ ቧንቧ ለውኃ እንደሆነ ነቢይም ለተቀበለው መልእክት መሆን ሲኖርበት በሌላ መልኩ ደግሞ ነቢይ ለሚያገለግለው ሕዝብ ፍቅር ያለውና የሚጸልይም ሊሆን እንደሚገባ የነቢዩ ኤርምያስ ሕይወት ይመሰክራል (14:7፤20)። ኤርምያስ ሕዝቡን ከመወደዱ የተነሳ ስለ ሕዝቡ ያለቅስ ነበር (8:21-9:1)። የእግዚአብሔር ሀዘን የገባው ሰው ነበር። መጸለዩን አቁም እስከተባለበት ጊዜ ድረስ ይጸልይ ነበር (11:14)። ነቢይ «የተሰጠኝን ተናግራለሁ፤ የተቀረው የሕዝቡ ጉዳይ ነው» የሚልና በግድ የለሽነት የሚመላለስ ሰው ሳይሆን የሚያገለግለውን ሕዝብ በመውደድ አገልግሎቱን የሚፈጽም መሆን አለበት።

እግዚአብሔር ጸሎት የማይሰማበት ጊዜ። እግዚአብሔር ኤርምያስን «ስዚህ ሕዝብ ስለ መልካም አትጸልይላቸው» (ኤር 14:11)፤ እንዲሁም «ስዚህ ሕዝብ አትጸልይ፤ ...አልሰማቸውምና ስለ እነርሱም ጩኸትና ልመና አታድርግ» (11:14) አለው። በሌላም ቦታ ሌሎችን አማልክት በማምለክ እግዚአብሔርን ስላስቆጡ «ልመናና ጸሎት አታድርግ፤ አትማልድላቸው» (7:16) «ሙሴና ሳሙኤል በፊቱ በቆሙም፤ ልቤ ወደዚህ ሕዝብ አያዘነብልም» (15:1) አለ። ሙሴ ስለ ሕዝቡ በጸለየ ጊዜ እግዚአብሔር «እንደ ቃልህ ይቅር አልሁ» (ዘኁ 14:20፤ ዘጸ 32:11-) አለው። «ሳሙኤልም ስለ እስራኤል ወደ እግዚአብሔር ጮኸ፤ እግዚአብሔርም ሰማው» (ሳሙ 7:9)። አሁን ግን ጸሎታቸውን አልሰማም ይላል። «በተናገርኳቸው ጊዜ አልሰሙምና፤ በጠራኳቸውም ጊዜ አልመለሱልኝምና» (ኤር 35:17)። ስለዚህ ጸሎትን እንዳይሰማ የሚከለክል ሁኔታ አለ (ሕዝ 20:3)።

ምዕራፍ 25:- ሰቆቃወ ኤርምያስ

ጸሐፊው፡- ነቢዩ ኤርምያስ ነው። «አልቃሻው ነቢይ» የተባለውና ኢየሩሳሌም ስትማረክ ያየ ሰው ነው (1:13-15፤ 2:6፤9፤ 4:1-12፤ ኤር 14:17-22)።

የተጻፈበት ጊዜ፡- 586/5 ዓ.ዓ.

የመጽሐፉ ስያሜ፡- ሰቆቃወ⁶⁷ ማለት ለቅሶ ወይም ዋይታ ማለት ነው።

ዋና ሀሳብ፡- በኃጢአት ምክንያት በኢየሩሳሌም ላይ በመጣው መክራና መፍረስ የሚያተኩር ዋይታ ወይም ሀዘን ነው። (ጌታ ኢየሱስ ለኢየሩሳሌም እንዳለቀሰላት (ሉቃ 13:34-35፤ 18:41-44))። በኢየሩሳሌም የሆነው ሁሉ እግዚአብሔር እንደተናገረው መሆኑን፤ ሕዝቡ ሙሉ በሙሉ ያልጠፉትም ከምሕረቱ የተነሣ እንደሆነ ያሳይና በንስሐ የእግዚአብሔርን ምሕረት እንዲለምኑ ይመክራል።

ተደጋጋሚ ቃል/ሐረግ፡- መጽሐፉ ከሌሎች መጻሕፍት የተለየ አቀራረብ ይከተላል። የግጥም መልክ አለው። ከ5ቱ ምዕራፎች ውስጥ 4ቱ እያንዳንዳቸው 22 ቁጥሮች ሲኖራቸው ምዕ 3 ደግሞ 66 ቁጥሮች አሉት። ከምዕ 5 በስተቀር ሌሎቹ በ22ቱ የዕብራይስጥ ፊደላት ቅድም ተክተል ተጽፈዋል። በምዕ 3 የዕብራይስጡ ፊደላት የሚገኙት በየ3 ቁጥር ነው።

⁶⁷ በግዕዝ፡ አሰቆቀው - አለቀሰ ሲሆን ሰቆቃወ - ለቅሶ፤ ዋይታ፤ ሙሾ ማለት ነው። ሰቆቃወ ኤርምያስ ማለት የኤርምያስ ለቅሶ (ዋይታ) ነው። Gk. Threnoi "lamentations," to cry aloud").

ቁልፍ ጥቅሶች፡-

- ✦ ሪዳሙ፡- ከእግዚአብሔር ምሕረት የተነሣ ነው፤ ርኅራኄው አያልቅምና። ማለዳ ማለዳ አዲስ ነው፤ ታማኝነትህ ብዙ ነው። (3:22-23)።
- ✦ ጌታ ለዘላለም አይጥልምና፤ ቢያሳዝንም እንደ ምሕረቱ ብዛት ይራራልና፤ የሰውን ልጆች ክልቡ አያስጨንቅም፤ አያሳዝንምም። (3:31-33)።
- ✦ ሐቤቱ፤ ወደ አንተ መልሰን እኛም እንመለሳለን፤ ዘመናችንን እንደ ቀድሞ አድስ። (5:21)።

የመጽሐፉ አከፋፈል፡- መጽሐፉን በምዕራፎቹ እንደሚከተለው ማየት ይቻላል።

- ✦ ዋይታ፡- ኃጢአት በኢየሩሳሌም ላይ ስላስከተለው መራራ ነገር (ምዕ 1)
- ✦ ዋይታ፡- በሕዝቡ ላይ ስለተገለጠው የእግዚአብሔር ቁጣ (ምዕ 2)
- ✦ ዋይታ፡- ጸሐፊው የግል ስሜቱን በመግልጽ (ምዕ 3)
- ✦ ዋይታ፡- በኃጢአት ምክንያት የተሸነፈችዋ ኢየሩሳሌም (ምዕ 4)
- ✦ ዋይታ፡- የእግዚአብሔርን ምሕረት በመለመን (ምዕ 5)

በኢየሩሳሌም ላይ ያልታሰበ ነገር ሆኗል (4:12)፤ እግዚአብሔር የሚጠብቃት ከተማ በጠላት እጅ ወደቀች፤ ይህንም የእግዚአብሔር እጅ አደረገው (1:5፤ 12-15፤ 17፤ 2:1-7፤ 17፤ 21-22፤ 4:11፤ 16)። ኢየሩሳሌም መቼም በሆነ በጠላት እጅ አትወድቅም ብለው አይሁድ ቢያስቡም እርሱ ሆነ (ኤር 7:4-15)። ይህም ስለ ኃጢአት የእግዚአብሔርን ትክክለኛ ፍርድ ያሳያል።

ክርስቶስ በሰቆቃው ኤርምያስ መጽሐፍ፡-

ስለ ኢየሩሳሌም መፍረስ ኤርምያስ አለቀሰ (3:48-49)፤ ክርስቶስ የመገባወጥን ዘመን ላላወቀችውና የጭንቀቷ ቀን ለቀረበው ለኢየሩሳሌም አለቀሰ (ማቴ 23:37-38፤ ሉቃ 19:41-44)።

ዋና ትምህርት፡-

በኃጢአት ምክንያት የማይታሰበው ይደርሳል። በኢየሩሳሌም በር ጠላትና አስጨናቂ እንደሚገባ ሕዝቡ አላመኑም ነበር (4:12)። ኢየሩሳሌም አብርሃም ልጁን ይስሐቅን መስዋዕት ለማድረግ ያቀረበበት ስፍራ፤ የንጉሥ ዳዊት ከተማ፤ ሰሎሞን ያሠራው ቤተ መቅደስ የሚገኝበት፤ በዚያ ቦታ የሚጸለየውን ጸሎት እግዚአብሔር እስማሊሁ ያለበት ስፍራ፤ ቤተ መቅደሱ ከ300 ዓመት በላይ በክብር የቆየበትና መስዋዕት የሚቀርብበት ቦታ በጠላት እጅ ይወድቃል! ቤተ መቅደሱም ይፈርሳል! ብሎ ማንም አላሰበም። ግን ሆነ (1:10)። ያውም በእግዚአብሔር ትእዛዝ ሆነ (1:17)። ኢየሩሳሌም አለቀሰች የሚያጽናናትም አልነበረም፤ ሁሉም እግዚአብሔር እንደተናገረው ሆነ (2:17)። በኃጢአት ለሚቀጥል ሰው እግዚአብሔር እንደ ጠላት ሆኖ ይነሳበታል (2:5-6) ጉስቁልናም አይቀሬ ነው። በዚህም ውስጥ የእግዚአብሔር ታማኝነት ብዙ ነው። ሁልጊዜም መሐረው እግዚአብሔር በዙፋኑ ላይ ነው። ሐቤቱ፤ ወደ አንተ መልሰን እኛም እንመለሳለን፤ ዘመናችንን እንደ ቀድሞ አድስ። (5:21)።